

Pregó de Fires 2024

Pedro Antich Pons, un apassionat
de la cultura i el ball mallorquí

Miquel Amorós Puig

Pedro Antich Pons, un apassionat de la cultura i el ball mallorquí

Miquel Amorós Puig

Pregó de Fires 2024

Pedro Antich Pons, un apassionat de la cultura i el ball mallorquí

Miquel Amorós Puig

Pregó de Fires 2024

Edita: Ajuntament de Llucmajor

Dipòsit legal: PM 00631-2025

Llucmajor, setembre de 2025

Disseny i impressió: Gráficas Loracar

Fotografia portada: Emilio Puga (2019)

Correcció lingüística: Servei Lingüístic de l'Ajuntament de Llucmajor

Sumari

Presentació.....	9
Pedro Antich Pons, un apassionat de la cultura i el ball mallorquí	13
Agraïment	15
Introducció	17
Infància i adolescència	19
La passió pel ball mallorquí	35
La consolidació d'una trajectòria	47
Una vida professional vinculada al món de la restauració	59
Una família implicada en el ball mallorquí	69
Festes patronals i projecció internacional	75
El ball mallorquí com a reclam turístic	89
Creativitat i tradició	99
La devoció per Santa Càndida	115
El llegat cultural	125
Fonts consultades i procedència de les fotografies	135

Presentació

Senyora Batlessa, Senyora Regidora de Cultura, digníssimes autoritats, amics i amigues, bon vespre.

El pregó dona el sus a les Fires. Els llucmajorers ens retrobam, l'estiu s'ha acabat. Amb la Primera Fira, la de Sant Miquel, encetam un temps per a la música, els gegants, els balls, el teatre, els cavallets, les conferències, les exposicions i un gran ventall d'activitats més que conclouran amb la Darrera Fira, el diumenge abans de Sant Lluç, i per als llucmajorers amb el Firó. Les nostres Fires existeixen des de l'any 1546, gràcies a l'emperador Carles V —no ha plogut ni res, només tenen 478 anys de vida.

Quan en Miquel, millor dit na Maria, la seva dona, em va dir: «En Miquel vol xerrar amb tu», jo li vaig contestar: «I de què?». I ella em va dir: «Això és cosa seva, millor que parlis amb ell». I, en fer-ho, em va comunicar que havia de fer el pregó de Fires i que havia pensat en mi perquè m'encarregàs de la presentació. El pregó tractaria sobre la vida d'en Pedro Antich, que ha dedicat bona part del seu temps a recuperar i difondre el ball mallorquí, i jo no podia dir que no. Fa molts d'anys que conec en Pedro, ens uneix l'agrupació Aires des Pla Lluçmajorer i quaranta anys d'amistat, però vaig pensar: «Margalida, et pots fermar bé ses espadenyes i es davantal».

Intentaré fer-vos un resum de qui és en Miquel Amorós Puig i del que ha aportat a la nostra vila, abans de la seva intervenció, titulada «Pedro Antich Pons, un apassionat de la cultura i el ball mallorquí», perquè us faceu una idea del tipus de persona que és.

En Miquel Amorós va néixer dia 10 de juliol de 1976 a Palma. Ben aviat, però, la família es va traslladar a viure a Montuïri i, quan tenia nou anys, s'instal·là definitivament a Lluçmajor.

En Miquel va ser d'aquests nins que, quan no en feien una, en feien una altra. Us en contaré dues que en va protagonitzar de nin: Quan vivien a Montuïri, un dia que sortien de comprar el pa amb sa mare, na Maria Antònia Puig, aquesta va caure i el pa va començar a rodolar carrer avall, i el nin va trobar que era millor

agafar el pa que ajudar sa mare a aixecar-se. No fos cosa que no hi hagués hagut berenar! I l'altra: No sé si sabeu que en Miquel és fill del guàrdia civil Miguel Amorós, que vivia a la caserna ubicada al Claustre de Sant Bonaventura. Un dia, a prop de Nadal, el quarter va quedar a les fosques, però la resta del poble tenia corrent; ningú no s'explicava el que passava. El guàrdia va telefonar al municipal que estava de portes, li va demanar si hi havia llum a plaça i el municipal li contestà afirmativament, però en Miquel ho sabia bé, el que passava. Ell feia el betlem i va provocar un curtcircuit que va fondre els ploms de la caserna.

En Miquel va estudiar al Col·legi de Sant Bonaventura i, després, a l'Institut Maria Antònia Salvà. El cuquet de fer història de l'art li va venir quan feia batxillerat, en què va començar a investigar sobre les creus del terme. Tant li va agradar que després va fer els estudis d'Història de l'Art a la Universitat de les Illes Balears (UIB).

Mentre estudiava, en Miquel va descobrir que les parets que havien acollit la seva infància i la seva adolescència amagaven tresors en forma de pintures murals executades a final del segle XVII i principi del XVIII. En el marc d'una assignatura de la carrera, va fer un excel·lent treball d'investigació sobre l'estat original del claustre i les pintures trobades. Una professora malintencionada se n'aprofità i convertí la investigació d'en Miquel en una publicació pròpia, només amb una menció molt breu a l'alumne avantatjat i sense cap tipus de participació en aquest projecte. Vaja, d'aquestes coses que passen més sovint del que ens pensam.

La seva entrada al món laboral va començar a Santa Maria del Camí, com a dinamitzador cultural del Centre Ses Cases des Mestre i, el 2004, va començar a fer feina a la UIB com a tècnic de l'Oficina per al Programa d'Orientació i Transició a la Universitat, on coordina i realitza, entre altres, moltes activitats per donar a conèixer els estudis de grau d'aquesta Universitat. El seu temps lliure l'aprofita fent coses tan interessants com crear un blog sobre les creus del terme de Llucmajor.

L'any 2001 es va casar amb na Maria Antich, filla d'en Pedro Antich i na Maria Ferrer, i entrà de ple en l'agrupació Aires des Pla Llucmajorer, des d'on ha duit a terme diverses activitats per donar a conèixer la cultura popular a Llucmajor.

Entre els anys 2008 i 2012, va organitzar el Cicle de Conferències de Cultura Popular i Tradicional a Llucmajor, en el qual participaren persones tan importants en la matèria com el recentment traspasat professor Grimalt, o Francesc Vallcaneras, Miquela Lladó, Antònia Serrano, Gabriel Janer Manila, Tomàs Vibot, Pau Tomàs i Felip Munar.

Entre el 2007 i el 2013, va organitzar la presentació de llibres com: *Les possessions de Mallorca*, de Tomàs Vibot; *Els formatges tradicionals de les Illes Balears*, de Llorenç Payeres i Jaume Falconer; *Els esports i els jocs populars tradicionals de les Illes Balears*, de Francesc Amengual Rigo, o el llibre *Uep! Com anam?*. També ha organitzat les Vetllades a la Fresca amb Climent Ramis i Lluc Mas.

Quina feinada! Sé cert que molta gent desconeixia aquesta part de difusió de l'agrupació Aires des Pla que va impulsar en Miquel. Tot aquest bagatge d'activitats l'ha fet amb la col·laboració de la seva dona, na Maria, i els seus fills, en Miquel Àngel i en Francesc Xavier, sense l'ajuda dels quals reconeix que no hauria estat possible.

Bé, esper que aquesta presentació hagi servit per contextualitzar la figura del pregoner d'enguany. Ara, Miquel, la paraula és teva.

Margalida Artigues Rebassa

D'esquerra a dreta: Katina Rayó, regidora de Cultura; Maria Francisca Lascolas, batlessa de Llucmajor; Miquel Amorós, pregoner, i Margalida Artigues, presentadora, el dia del pregó (28 de setembre de 2024), al Claustre de Sant Bonaventura de Llucmajor.

Foto: Emilio Puga.

Pedro Antich Pons, un apassionat de la cultura i el ball mallorquí

Agraïment

Senyora Batlessa, Senyors Regidors i Senyores Regidores, amics i amigues, benvolguts tots,

Vull agrair, en primer lloc, a la regidora de Cultura de l'Ajuntament de Lluçmajor haver-me fet confiança i haver-me concedit l'honor de ser el pregoner de les Fires d'enguany. És per a mi una responsabilitat molt especial i una gran emoció poder dirigir aquestes paraules al poble en un acte tan significatiu i estimat per tots.

També vull agrair de tot cor a na Margalida Artigues Rebassa, membre de l'agrupació Aires des Pla Lluçmajorer, les seves paraules tan càlides, generoses i sentides. El seu afecte i la seva estima s'han fet notar no només a través del que ha dit, sinó també en cada detall que ha preparat. La decoració d'aquest espai, el pati del Claustre de Sant Bonaventura, elaborada amb tant de gust, dedicació i sensibilitat, ha contribuït a crear una atmosfera acollidora i plena d'emoció. Gràcies, Margalida, per fer que aquest acte sigui encara més entranyable per a tots els que hi som presents.

Així mateix, vull donar les gràcies de tot cor a Margalida Garau Miquel, Araceli Gómez Carretero, Pilar Cantallops Monserrat i Margalida Cantallops Puig per la seva emotiva actuació de bolero mallorquí durant aquest pregó. Amb la seva gràcia, la seva elegància i la seva complicitat han sabut transmetre l'essència de la nostra cultura, i han omplert aquest moment de música i ball. La seva presència ha afegit emoció i calidesa a l'acte, i ha creat una atmosfera especial que ens ha commogut i ens ha unit a través del llenguatge universal de la dansa i la tradició.

No puc deixar d'esmentar na Coloma Ramon Taberner, que fa feina a l'Ajuntament de Lluçmajor i que ha estat una peça clau en tota l'organització d'aquest pregó. La seva ajuda constant, la seva predisposició i la seva manera de fer senzilla i eficaç han estat imprescindibles. Gràcies, Coloma, per fer-ho tot més fàcil.

També vull tenir unes paraules de gratitud per a en Pedro i na Maria, protagonistes principals d'aquest pregó, per la seva memòria prodigiosa, pel temps dedicat a recordar tants i tants moments, i per la paciència i la

il·lusió amb què han cercat fotografies i records que han donat forma i ànima a aquest pregó. Sense la seva col·laboració generosa, moltes d'aquestes històries que avui compartesc amb vosaltres no haurien vist la llum. Gràcies per obrir les portes de la vostra vida amb tanta confiança i generositat.

I, molt especialment, vull fer una menció emocionada, profunda i carregada d'estima a la meva dona, na Maria, i als nostres dos fills, en Miquel Àngel i en Francesc Xavier. Han estat el meu suport incondicional durant tot el procés d'elaboració d'aquest pregó, i l'han viscut amb paciència i amb afecte. Gràcies per ser-hi sempre.

Introducció

Quan em varen demanar que fos el pregoner de les Fires de Lluçmajor, em vaig sentir sorprès, però vaig veure-ho com una oportunitat única per compartir amb tots vosaltres la història d'una persona molt especial: el meu sogre, en Pedro Antich Pons, més conegut per molts com en Pedro de La Sirena. Des dels tretze anys, en Pedro ha dedicat la seva vida a la preservació i promoció del folklore mallorquí, i s'ha convertit en una figura fonamental per mantenir viva la nostra cultura a Lluçmajor.

Les Fires de Lluçmajor són un dels esdeveniments més importants del nostre calendari. Any rere any, aquestes festes donen inici a una sèrie d'activitats que omplen els nostres carrers de música, ball i tradició, i enguany el protagonisme recau en Pedro Antich Pons, una persona que, amb la seva passió pel ball mallorquí, ha estat una peça clau per mantenir viva l'essència cultural del municipi.

Aquesta publicació neix com un homenatge a la seva trajectòria, un testimoni de com la seva passió ha impactat en la vida de Lluçmajor fins a esdevenir una figura destacada dins en nostre terme municipal. En Pedro ha estat testimoni i partícip de la cultural local, i la seva dedicació ha ajudat a transmetre les nostres arrels a les noves generacions.

Les Fires de Lluçmajor han evolucionat al llarg dels anys, però sempre han mantingut el seu esperit arreilat a les tradicions mallorquines. En aquest context, el pregó no només serveix per obrir les festes, sinó també per destacar, entre altres temàtiques, aquelles figures que, com en Pedro, han ajudat a preservar i enriquir el nostre patrimoni cultural.

En Pedro es va iniciar en el món del ball mallorquí de ben jove, i ha dedicat la seva vida a transmetre'l. La seva trajectòria ens ensenya que les tradicions no són només una mirada al passat, sinó un pont cap al futur, un llegat que uneix generacions.

Aquest pregó pretén ser una finestra a les nostres tradicions, una mostra de com una sola persona pot

ser un catalitzador per mantenir-les vives. Cada capítol explorarà un aspecte de la seva vida: des de la seva infantesa fins a la seva contribució al ball mallorquí, al món dels negocis familiars i a la cultura de Lluçmajor.

A través d'aquestes pàgines, no només coneixereu la història d'en Pedro, sinó també la del poble que l'ha vist créixer i on ha deixat la seva empremta. Això és, al cap i a la fi, un homenatge al compromís amb la tradició i el poder transformador de la cultura.

Infància i adolescència

En Pedro va néixer el dimarts 16 de novembre de 1943 al carrer d'en Batlet, 104. Era un temps de postguerra, en què la vida a Lluçmajor es regia per la senzillesa i les feines del camp. Els seus pares, na Maria Pons Garau i en Francisco Antich Barceló, eren gent senzilla i treballadora. El pare era el garriguer de la finca de Merola, propietat de la família Gamundí, feina que li havia proporcionat Don Mateu Gamundí i Puig. Aleshores la tasca de garriguer era alguna cosa més que guardar la caça, els espàrrecs i els esclata-sangs. Feia funcions d'home bo i en el moment que els mercaders venien a cercar els productes de la finca, ell hi era present juntament amb l'amo, representant la propietat. La mare, al seu costat, col·laborava en les feines de la casa de Merola, i mantenia amb dedicació l'ordre i la vida d'aquell entorn rural. Junts formaven un nucli sòlid, arrelat a la terra i als valors de l'esforç i la constància. A la finca, en Pedro creixia en harmonia amb la natura, sota la tutela d'uns pares que li inculcaren la importància de l'honestetat i la feina ben feta. Malgrat les limitacions d'una vida rural i senzilla, la casa respirava afecte i alegria, una base sòlida que marcava el seu futur.

Cap a l'any 1950, quan en Pedro va començar l'escola, els seus pares decidiren que era millor que visqués al poble per facilitar-li l'educació i la vida quotidiana. Inicialment, s'instal·là a casa dels seus padrins, el padrí Ponset i la padrina Bessona, al carrer d'en Batlet, 102, que l'acolliren amb estima. Després del traspàs d'aquests, passà a viure amb el conco Pep i la tia Catalina. Malgrat la distància, els seus pares no varen perdre mai el contacte amb ell i cada cap de setmana deixaven enrere les feines de la finca de Merola per anar al poble i estar amb el seu fill. Els primers anys d'escola els cursà a les Monges de la Caritat, on sor Rita i sor Maria Lluïsa li ensenyaren les primeres lletres i xifres en un ambient de disciplina i esforç. La seva metodologia es basava en la repetició i la memòria, essencials per a l'adquisició de coneixements bàsics. Com era costum a Lluçmajor, els infants anaven a ca les monges fins a la primera comunió, moment a partir del qual passaven a l'escola pública o al Col·legi Sant Bonaventura.

La seva primera comunió, celebrada el 20 d'abril de 1952, va ser un moment molt especial que la família va voler viure amb intensitat i alegria. Tot i les dificultats de l'època, varen fer tot el possible perquè aquell dia quedàs gravat en la memòria com una jornada plena d'estima i significat. Després de la cerimònia religiosa, es reuniren amb familiars i amics a Ca n'Apol·lònia Papallona, que era la casa d'una veïna situada al número 100 del carrer d'en Batlet, molt a prop de la casa familiar. Allà varen gaudir d'un bon dinar i d'una deliciosa xocolatada amb ensaïmada, una tradició ben arrelada en aquestes festes. El xocolata el va preparar el conco Damià, un germà de la seva mare que hi tenia una gran destresa. La seva fama com a expert a fer xocolatades era ben coneguda, i sovint li encarregaven la feina per a

grans trobades i celebracions familiars. Aquella xocolata espessa i aromàtica, feta amb paciència, esdevingué un dels records més entranyables d'aquell dia tan especial.

Després de la primera comunió, en Pedro continuà els estudis a l'escola pública, amb Don Antoni Cirerol, el director Antoni Salvà, i més tard al Col·legi Sant Bonaventura, on es graduà amb el certificat d'estudis. Dirigit pels frares franciscans, l'horari escolar estava estructurat en dues franges: de 9 a 12 hores al matí i de 15 a 17 hores a l'horabaixa. Una de les assignatures en què destacava eren les matemàtiques. El pare Muntaner, frare i professor de l'assignatura, va reconèixer la seva facilitat per resoldre problemes i sovint li encarregava corregir els exercicis dels companys. Al col·legi dels frares, el pati del convent es convertia en un espai on els al·lots es reunien per jugar i passar-s'ho d'allò més bé. Aquell indret, ple de vida i rialles, va deixar una empremta inesborrable en la infantesa d'en Pedro. Conserva molt bons records d'aquells moments d'esplai, especialment dels descansos entre classes, quan aprofitava per jugar a futbol amb els seus companys. Les porteries sovint es marcaven amb dues jaquetes o un parell de pedres, i els partits eren intensos, plens d'energia, crits i rialles. Però no tot era futbol. També es divertien amb jocs tradicionals com la baldufa, els conills amagats o els lladres i policies. Eren estones de complicitat i d'imaginació desbordant, que convertien cada racó del pati en un escenari d'aventures.

Quan en Pedro tenia només onze anys, els seus pares decidiren que havia arribat el moment de començar a treballar. A aquella edat, ja havia demostrat una gran capacitat d'aprenentatge, però en una època en què l'educació formal no sempre era la prioritat, la feina es considerava una escola de vida que li permetria adquirir experiència i responsabilitat. Tot i que la seva formació acadèmica no es va perllongar més enllà, la seva curiositat i el desig constant de millorar-se serien una constant al llarg de la seva vida.

La seva primera feina fou a la botiga de roba de Can Campins, situada a la plaça d'Espanya de Lluçmajor. Era una sucursal d'un establiment més gran que es trobava a Ciutat, i el seu encarregat era en Miquel Sbert. En Pedro hi arribà ple d'il·lusió, pensant que s'encarregaria d'ajudar a despatxar roba i atendre els clients, però la realitat fou ben diferent. En arribar, l'encarregat li va encomanar tasques que no s'esperava: primer, havia d'agranar el carrer davant la botiga, i després, netejar els vidres dels mostradors. Aquell matí, quan encara no hi havia gaire activitat comercial, en Pedro es va trobar fent una feina que no li feia gens de gràcia i que no responia a les seves expectatives. La situació el va desconcertar i li va causar una gran vergonya. Ell s'havia imaginat treballant de cara al públic, venent teles i ajudant els clients, no fent tasques de neteja i manteniment. Així, quan va tornar a casa, va explicar a la seva mare la seva decepció i li va

dir que no hi volia tornar. La mare ho va entendre i, en pocs dies, li trobà una altra feina que s'adaptava millor a les seves capacitats i els seus interessos. Així fou com es va incorporar a la fàbrica de materials de construcció de Cas Socis, ubicada al carrer Major. Aquesta empresa estava dirigida per en Miquel Monserrat, conegut com en Paguet, i es dedicava a la fabricació i distribució de materials per a l'obra, en un moment en què la construcció vivia un gran auge a Mallorca. En Pedro va començar com a mosso a la secció de rajoles hidràuliques, sota la supervisió de Jaume Deià. També hi treballava en Joan, conegut com en Tropell, que era l'encarregat de gestionar els materials necessaris per a la producció.

Treballar a Cas Socis va ser per a en Pedro una veritable escola de vida. Aquella feina el va situar al cor d'un sector en plena transformació, impulsat per l'arribada massiva de turistes que començava a redefinir Mallorca. Eren els primers anys del boom turístic, entre les dècades dels cinquanta i seixanta, quan la construcció d'hotels i infraestructures creixia a un ritme vertiginós. La demanda de materials era constant i els mestres d'obra feien comandes contínues, que s'havien de servir amb urgència i eficàcia. El ritme era frenètic: jornades llargues, esforç físic intens i hores extraordinàries gairebé diàries. Però dins aquest ambient exigent, en Pedro hi va trobar una lliçó de vida. Va aprendre el valor de l'esforç, la importància de la constància i la necessitat d'adaptar-se a qualsevol situació. Tot i la seva joventut, es va guanyar el respecte dels seus companys i es va fer un lloc en un entorn on només tenien cabuda els que s'hi deixaven la pell.

Tot i la duresa de la feina, en Pedro mai va perdre l'esperit actiu i dinàmic que el caracteritzava. Des de ben jove, va demostrar una gran predisposició per ajudar allà on fes falta. Un exemple d'això va ser quan el seu cosí Damià Tomàs Pons, que treballava al cafè de Can Moi —situat a la cantonada del carrer de l'Olivera amb el carrer de la Font—, va emmalaltir de pneumònia. Davant d'aquesta situació, en Damià va demanar a en Pedro si podia anar-hi en el seu lloc. Sense esperar cap compensació econòmica, en Pedro va donar un cop de mà al cafè de Can Moi, convençut que aquella experiència li permetria aprendre i adquirir noves habilitats. A poc a poc es va anar familiaritzant amb el ritme frenètic de l'hostaleria: observava amb atenció com es duia a terme el servei als clients, com es preparaven les comandes i com es gestionava el dia a dia del local. Tot i la intensitat de la feina, en Pedro se sentia cada vegada més còmode en aquell entorn animat. Sense rebre cap sou, trobava gratificant sentir-se útil i aprendre cada dia nous aspectes d'un ofici que, sense saber-ho encara, acabaria formant part essencial de la seva vida.

El cafè es va convertir en molt més que un lloc de feina: era un espai de trobades, d'amistats i de complicitats. En Pedro va establir-hi relacions estretes amb molts veïnats, es va guanyar la seva confiança i

la seva estima i va compartir vivències que perdurarien al llarg dels anys. Aquell primer contacte amb l'hostaleria va despertar en ell un interès genuí, que amb el temps esdevindria el motor d'un llarg camí ple d'experiències, reptes i èxits en el sector sector de l'hostaleria.

Des de jove, en Pedro va descobrir altres aficions que l'acompanyarien al llarg de la seva vida. Als catorze anys va aprendre l'art de la costura observant la seva tia Catalina, germana de la seva mare, que cosia barrets de palla per a la tenda Can Toni Vidrier, al carrer de Campos. A casa, la tia treballava amb una màquina de cosir que fascinava en Pedro, el qual passava hores mirant com es movien les seves mans expertes, absorbint cada detall d'aquell ofici silencios i pacient. A mesura que passava el temps, en Pedro va perfeccionar aquesta afició.

Als quinze anys, en Pedro va sentir una nova inquietud: la música. Amb el suport dels seus pares, que varen veure el seu interès, va començar a estudiar piano amb na Toninaina Noguera, al carrer de la Unió. Més endavant, va continuar la seva formació musical amb el músic Miquel Segura a Palma, i va poder ampliar les seves habilitats i els seus coneixements en el món de la música. Els seus pares, animats per la seva curiositat i la seva determinació, li varen comprar un piano de segona mà per 50.000 pessetes, i més endavant també un acordió per seguir alimentant la seva vocació per la música. A casa seva, en Pedro tocava melodies populars i tradicionals que atreïen les veïnades i els nins del carrer, els quals gaudien de les seves interpretacions.

Quan Miquel Mut, músic de Lluçmajor, va saber que tenia nocions de piano, li va proposar unir-se a la seva Orquesta Bahía per tocar en festes i revetlles populars. Tot i que la proposta era temptadora, després de parlar-ho en família, varen decidir que no era el moment adequat per acceptar-la.

Als desset anys, en Pedro va conèixer na Maria Ferrer Torrens, una jove de tretze anys amb qui, gairebé sense adonar-se'n, començaria a escriure la seva pròpia història. Na Maria era filla de na Margalida Torrens Bergas, natural de Maria de la Salut, i d'en Juan Ferrer Colomar, picapedrer procedent de Sant Carles de Peralta, a Eivissa. La família, que primer havia viscut a Llubí, es va traslladar a Eivissa a la recerca de feina, on el 19 de març de 1948 va néixer na Maria. Anys més tard, tornaren a Mallorca i s'establiren a Lluçmajor. El pare continuà treballant com a oficial picapedrer i na Maria començà els estudis a l'escola de les Monges de la Caritat. Un cop finalitzats, es va incorporar al món laboral a la fàbrica de sabates de Can Pola, a la secció de ronyadores.

En aquella època, els joves de Lluçmajor solien organitzar trobades cada diumenge horabaixa, en què es reunien a cases particulars per ballar i passar una bona estona. En Pedro sovint hi duia un tocadiscos, un regal dels pares comprat a ca n'Antich del carrer d'en Batlet —un aparell que encara conserva com un petit tresor ple de records—, per animar les vetllades amb els ritmes enganxadissos de Los Brincos, la força de Los Bravos, les melodies emblemàtiques del Dúo Dinámico i les cançons de Los Javaloyas. En una d'aquestes trobades, un diumenge de gener de 1960, en Pedro va ballar un pasdoble amb na Maria. Aquell ball va ser l'inici d'una relació que, amb el temps, es transformaria en un vincle profund i indestructible. Na Maria esdevindria no només la seva esposa, sinó també la seva companya de ball i una aliada indispensable en tots els projectes de vida que compartiren.

Amb ganes d'aprendre més sobre costura, va decidir anar a Campos, on un sastre local li ensenyà a prendre mides i fer patrons, a més de tècniques bàsiques de l'art de cosir. Així, en Pedro va confeccionar la seva pròpia roba: granotes, calçons i camises, inspirant-se en revistes, pel·lícules o simplement en la seva pròpia creativitat. El que havia estat una curiositat es convertí, amb els anys, en una habilitat destacada. Amb el temps, en Pedro va adquirir la seva pròpia màquina de cosir i es dedicà a crear peces també per a na Maria, tant per al dia a dia com per a ocasions especials. Cada creació era una mostra de dedicació i estima, que reflectia l'esperit perfeccionista i creatiu que el caracteritzava.

Als deu anys, en Pedro va deixar la feina a Cas Socis i es va presentar voluntari per fer el servei militar. Va ser destinat al Regiment d'Artilleria número 23, amb base a Palma. Inicialment, va realitzar la seva instrucció bàsica al quarter situat a la carretera de Valldemossa, on compartia el dia a dia amb altres reclutes i s'adaptava a la disciplina i les normes militars.

Al cap de dos mesos, fou traslladat al Cap Enderrocat, el fort militar situat a la costa llucmajorera, que en aquell moment funcionava com a campament d'instrucció per als soldats novells. Allà va rebre una formació intensiva, amb jornades marcades per exercicis físics rigorosos i pràctiques de tir. Un cop completada la instrucció, tornà al quarter de la carretera de Valldemossa, on fou destinat a diverses tasques dins el regiment.

Més endavant, fou destinat durant tres mesos a la Capitania General de Palma, on realitzà tasques de guàrdia i vigilància. Era habitual que els familiars anassin a visitar els joves soldats, aprofitant qualsevol oportunitat per veure'ls i donar-los suport. Un dia, na Maria i la mare d'en Pedro varen decidir anar-hi, il·lusionades per

retrobar-se amb ell encara que fos per uns instants. En arribar, na Maria va cridar el seu nom amb entusiasme, esperant que es giràs i els pogués parlar uns instants. Però en Pedro, que aquell dia estava de guàrdia, es va mantenir immòbil, sense poder reaccionar. Tot i escoltar-les perfectament, sabia que no li estava permès parlar amb ningú mentre complia amb el servei. El cap de guàrdia les va aturar i les va informar que no podia mantenir cap mena de conversa mentre estava de servei. Na Maria i la seva futura sogra, decebudes però comprensives, no varen tenir més remei que marxar sense haver pogut intercanviar ni una sola paraula amb ell. Tot i això, aquell moment quedaria com una anècdota que amb el temps explicarien amb un somriure, recordant la serietat i el compromís amb què en Pedro afrontava les seves obligacions.

Fou en aquest espai, la Capitania General de Palma, on un sergent li oferí la possibilitat de treballar com a assistent del capità Pedro Crespi, un oficial conegut per la seva fermesa i la seva exigència. En Pedro acceptà el repte sense dubtar-ho. Aquest càrrec era una feina assignada dins les seves funcions militars, però va coincidir que el capità estava malalt quan en Pedro va rebre l'encàrrec. Sense pensar-s'ho dues vegades, va decidir presentar-se un dia abans del que li tocava per conèixer el capità i oferir-li la seva ajuda. Aquest gest inesperat li va caure en gràcia, i a partir d'aquell moment va mostrar-li més consideració i confiança. Cada dia, excepte quan tenia instrucció al quarter de la carretera de Valldemossa, en Pedro es desplaçava fins a la casa del capità Crespi, situada vora la murada de Palma. La seva principal tasca era tenir cura de la seva filla petita, Juana, de només dos anys. Sovint aprofitava per passejar amb ella pel centre de la ciutat, fer-la córrer pels jardins i jugar-hi per entretenir-la. Aquesta rutina es va repetir durant un any i mig, fins que va finalitzar el servei militar. Durant aquest temps, la tasca li va permetre continuar vinculat amb el ball mallorquí, ja que podia tornar a Lluçmajor cada tarda per seguir amb les classes de ball i participar en les actuacions a les festes locals, alhora que mantenia el seu compromís amb el cafè de Can Moi, on continuava ajudant.

L'experiència del servei militar marcà profundament en Pedro. No només li va ensenyar valors com la disciplina, la responsabilitat i l'adaptabilitat, sinó que també li va permetre establir relacions de respecte i amistat amb persones d'entorns molt diferents. Aquells anys a l'exèrcit varen contribuir a forjar el seu caràcter i a preparar-lo per als reptes que vindrien en la seva vida personal i professional.

Foto 1. Els pares, Maria Pons Garau i Francisco Antich Barceló.

Foto 3. Amb la mare, amb qui tenia una complicitat profunda i sincera.

Foto 2. Amb la seva padrina jove, na Toninaina Pons, el 26 de novembre de 1943, el dia del seu bateig.

Foto 4. Amb els pares i dos companys del serveu militar del pare. Un moment especial per immortalitzar amistats d'abans i l'orgull de família, amb en Pedro al centre de totes les mirades.

Foto 5. Pujada al santuari de Gràcia, el Diumenge de l'Àngel, amb la mare i altres familiars, com la tia Montserrat —germana de la mare—, el seu home, l'oncle Llorenç i la seva filla Margalida.

Foto 6. Davant l'arc de benvinguda per a la visita de la imatge de la Mare de Déu de Lluc, l'octubre de 1948. En Pedro, que tenia quatre anys, amb la mà al cap, envoltat de cares estimades, com la mare, la tia Montserrat, i els cosins Damià, Francesc, Margalida, Paquita i Magdalena, entre altres. Un dia especial al carrer d'en Batlet, entre familiars, veïnats i molta d'emoció.

*Foto 7.
El dia de la primera
comunió, a la Parròquia,
el 20 d'abril de 1952.*

*Foto 8.
Celebració familiar
a Ca n'Apol·lònia Papallona,
amb bon dinar i xocolatada
amb ensaimada després
de la cerimònia.*

*Foto 9.
Amb la mare al carrer d'en
Batlet 101, davant la casa
familiar, amb deu anys.*

*Foto 10.
En Pedro als catorze anys.
Potser va acabar aviat els estudis,
però la seva curiositat no el va
abandonar mai. L'esperit inquiet
i les ganes d'aprendre el varen
acompanyar.*

Foto 11. Amb el piano que li compraren els seus pares, en Pedro començava a donar forma a la seva vocació musical.

Foto 12. Un moment de complicitat musical amb una coneguda dels seus pares, amb l'acordió i el piano.

Foto 13. Na Maria amb els seus pares, na Margalida i en Juan, una família treballadora establerta a Lluçmajor després d'anys entre Mallorca i Eivissa.

Foto 14. En Pedro amb la seva cosina Paquita Tomàs i el tocadiscos que animava les vetllades dominicals amb ritmes inoblidables, al pati de les escoles públiques de Lluçmajor.

*Foto 15.
Dinar posterior a la jura
de bandera, compartint
experiències i amistats.*

*Foto 16.
Al cap Enderrocat amb alguns
companys, damunt un dels carros
de combat que marcaven el ritme
d'aquells dies intensos.*

Foto 17.

Amb en Llorenç Gelabert i en Paco, entre maniobres, rialles i records que encara duren.

Foto 18.

Amb un company soldat i els infants, entre ells na Juana, la filla del capità Crespi, davant la creu de sa Porta des Camp, a Palma. Anys més tard, na Juana visità en Pedro per recordar plegats aquella etapa.

La passió pel ball mallorquí

La passió de Pedro Antich pel ball mallorquí va sorgir gairebé per casualitat. L'any 1956, quan en Pedro tenia només tretze anys, la seva cosina, na Paquita Tomàs, li va proposar d'acompanyar-la a les classes de ball mallorquí del mestre Bartomeu Bergas, que es feien al carrer d'en Gamundí, 22. En aquell moment, el grup es trobava amb un problema recurrent en les agrupacions folklòriques: la manca de balladors. Sense imaginar que aquella decisió marcaria el rumb de la seva vida, en Pedro va acceptar la invitació i va assistir a la seva primera classe.

Des del primer instant, els punts i moviments del ball mallorquí el van captivar. Aquella dansa, plena d'elegància i ritme, li revelava una forma única de connectar amb la història i les arrels del seu poble. Però no només es tractava del ball: el mestre Bergas transmetia als seus alumnes, a través de cada classe, un profund respecte per la tradició i una consciència clara de la importància de mantenir viu el patrimoni mallorquí.

Amb una rapidesa sorprenent, en Pedro va assimilar els passos i les tècniques pròpies del ball, i en només dos anys ja s'havia convertit en un ballador destacat dins l'agrupació de mestre Bartomeu Bergas. No només mostrava una gran facilitat per aprendre els moviments, sinó que també hi posava una entrega que el feien destacar sobre la resta.

A mesura que el seu domini del ball creixia, també ho feia el seu desig de compartir allò que havia après. Quan tenia quinze anys, l'any 1959, un grup de veïnades es va adonar del seu talent i li va demanar si podria ensenyar ball mallorquí als seus fills. Sense dubtar-ho, en Pedro va acceptar el repte i va impartir classes a casa seva, al carrer d'en Batlet, 83. Els seus primers alumnes foren Margalida Forteza, Magdalena Coll, Francisca Sánchez, Magdalena Oller, Margalida Mengod, Maria Blanch, Antònia Cañellas, Margalida Munar, Antònia Trobat, Margalida Morro, Margalida Mas, Francisco Bonnín, Joan Coll i Antoni Jaume. Aquest grup, tot i començar amb una estructura senzilla i domèstica, es convertiria en l'embrió d'un projecte molt més gran que ha arribat a l'actualitat.

El 25 de juliol de 1960, aquest petit grup d'alumnes va realitzar la seva primera actuació en el marc dels «Actos religiosos y cívicos que en honor y gloria de Santa Ana Madre de la Bienaventurada Virgen María tendrán lugar en el Santuario de Ntra. Sra. de Gracia». En el programa oficial hi apareixien com a «Actuación de la agrupación folklórica Virgen de Gracia dirigida por el maestro Pedro Antich con los siguientes bailes: Bolero de Reverencia, Mateixa una Rosa, Bolerias Mallorquinas, Mateixa van de Curro

y Bolero Mallorquí». Aquella primera actuació va esdevenir el preludi d'una llarga i exitosa trajectòria, carregada de compromís i amor pel ball mallorquí.

Dies després d'aquesta actuació, en Pedro es trobà amb en Biel Taberner, el zelador de l'Ajuntament, assegut amb la bicicleta davant ca seva. En Biel, amb un somriure, li va dir: «A tu t'esperava. L'amo en Mateu, el batle, vol parlar amb tu demà a la una, a la casa de la vila».

L'anunci va despertar en en Pedro una barreja de nervis i il·lusió. Què en podia voler, el batle, d'un jove de només quinze anys? L'endemà, en Pedro es va presentar a la cita, on Don Mateu li va dir: «Pedro, sé que tens un grup d'infants als quals ensenyes a ballar. Amb motiu de les festes de Santa Càndida, podríeu actuar a la plaça».

L'alegria d'en Pedro va ser immensa. Actuar a les festes patronals representava una oportunitat única per compartir la seva il·lusió pel ball mallorquí. Va tornar a casa amb el cor ple d'emoció, conscient del significat d'aquella invitació. L'actuació es va incloure al programa de festes patronals del dia 14 d'agost de 1960 amb l'anunci: «Bailes típicos en la Plaza España, por las agrupaciones folklóricas Virgen de Gracia y Els Cossiers Cotoners de Felanitx». Així va encetar el seu camí en les festes locals, exhibint el seu talent i la seva dedicació a la cultura tradicional.

Fins i tot aquell petit grup, poc temps després, a l'estiu de 1964, va actuar al carrer del Sindicat de Palma, ballant davant la Porta de Sant Antoni i realitzant una cercavila. Aquesta actuació va ser organitzada per promocionar el carrer, coincidint amb la seva recent conversió en zona de vianants, per afavorir les compres i el passeig. Els comerciants del carrer del Sindicat varen patrocinar l'esdeveniment, i cada participant va rebre una compensació de 13 pessetes per la seva actuació.

Amb el pas del temps, cada cop més famílies s'interessaren per les classes d'en Pedro, i la seva petita iniciativa va agafar una dimensió més formal. Veient l'entusiasme dels seus alumnes i la manca d'espais dedicats al ball mallorquí, va prendre una decisió que marcaria el futur de moltes generacions: fundar una escola de ball mallorquí. L'objectiu principal d'aquesta escola no era només ensenyar a ballar, sinó també garantir la continuïtat de la tradició. En Pedro volia que els joves coneguessin la riquesa del folklore mallorquí i que poguessin viure'l amb la mateixa intensitat amb què ell l'havia descobert. La seva missió era clara: preparar nous balladors que poguessin integrar-se en l'agrupació i assegurar que la

cultura popular mallorquina no es perdés amb el pas dels anys.

L'escola es convertí en un punt de trobada per a infants, joves i també adults que volien aprendre, però també per a aquells que, a través del ball, cercaven un espai d'entreteniment i diversió. L'ensenyament d'en Pedro no es limitava a l'aspecte tècnic, sinó que també fomentava valors com el respecte, la constància i l'orgull per la pròpia cultura.

Aquesta vocació pel ball mallorquí no només va definir la trajectòria d'en Pedro, sinó que també va transformar la vida de molts dels seus alumnes. Alguns continuarien ballant durant anys. Altres, encara que no continuassin en el món del ball mallorquí, en guardarien sempre un gran record. El seu pas per l'agrupació quedaria gravat en la seva memòria com una etapa plena d'aprenentatges i bons moments.

Amb el temps, l'escola va anar creixent i consolidant-se, i en Pedro es convertí en una figura respectada i admirada dins l'àmbit del ball tradicional. L'any 1983, l'agrupació va arribar als cent alumnes, amb infants i adults de totes les edats. El seu ferm compromís amb la preservació del ball tradicional el varen consolidar com un referent indiscutible.

El que havia començat com una invitació fortuïta de la seva cosina Paquita, acompanyada d'una acceptació sense grans expectatives, havia esdevingut el centre de la seva existència. El ball mallorquí no era només una activitat més per a en Pedro: era la seva manera d'entendre el món, la seva manera de connectar amb la seva terra i el llegat que deixaria a les generacions futures.

Foto 19.

En Pedro amb la seva cosina Paquita, al corral de la tia Montserrat, al carrer d'en Batlet.

Foto 20.

A casa, ballant amb la cosina davant la família, en Pedro compartia l'alegria d'una festa per rebre el concho Miquel de Buenos Aires, germà de la padrina Catalina.

Foto 21. Dia del seu quinze aniversari, envoltat dels primers alumnes de ball mallorquí i de familiars. Aquella colla d'amics i veïnats seria el punt de partida d'una aventura que aniria molt més enllà del carrer d'en Batlet.

FÁBRICA DE CALZADO Bartolomé y Sebastián Salvá Rubí Ob. Reig, 1/A. Teléfono 37	Materiales Construcción <i>Jaime Femeniat</i> San Miguel, 15-17. Teléfono 44	TIENDA DE TEJIDOS Ca Na Capbaixo Calle San Miguel, 10.	Mercería MONSERRAT Pl. España, 26 - Tel. 139	TEJIDOS Juan Tomás Plaza España, 32. Teléfono 64
LUNES 25 San Jaime MARTES 26 Santa Ana Programa de los actos religiosos y civiles que en honor y gloria de Santa Ana Madre de la Bienaventurada Virgen María tendrán lugar en el Santuario de Ntra. Sra. de Gracia LLUCHMAYOR, Julio de 1960. CALZADOS Munar, Oliver y Mulet, S. L. Ripoll, 16 - LLUCHMAYOR				
Día 25, Lunes A las 18.30.—Suelta de cohetes, repique de campanas y "encesa del fogoró". A las 20.—Solemn. Misa Mayor Vespertina que oficiará el M. Rdo. D. Miguel Siquier, Economo Arcipreste. Predicará el Rdo. Sr. D. Demian Vidal, Economo de La Soledad. Se cantará la «Misa de Angelus» alternando la Comunidad Parroquial y el pueblo. Al final, canto del «Himno a la Mare de Déu de Gracia» y veneración de la Sagrada Imagen. A las 21.—Tradicional «REVETLLA» en la plazaleta del Santuario, según el siguiente programa: I) «Salutación» por el Rector del Santuario. II) Actuación de la Agrupación Folklórica «Troix de Gràcia» dirigida por el Mtro. Pedro Antich Pons, interpretando: <i>Ballos de reverencia</i> <i>Mansa una Rosa</i> <i>Ballos Mallorquines</i> <i>Mansa una de paret</i> <i>Ballos Mallorquins</i> III) Breve descanso, venta de billetes y rifa de una «escala», una cascada de Anís Crema 11-Sol, una botella de Anís Oliver y un frasco de colonia de <i>Parfumeria Moderna</i>. Nota.—Después de la «Salutación», el artista cómico Andrés Noguera presentará el «Prolog de la fiesta».				
Día 26, Martes A las 10.—Misa de cobertura general que celebrará el Rdo. D. Juan Thomàs Cull, Rector del Santuario. NOTAS 1) Para conseguir en la Misa Mayor Vespertina del día 25, fuera de San Jaime, se precisa haber guardado el ayuno eucarístico de tres horas para algunos cohetes y ballos alcohólicos y una para líquidos no alcohólicos (excepto el agua natural que no rompe el ayuno). La Sagrada Comunión se distribuirá a las 20.45, al final de la Misa Mayor. 2) El día 25 en la Pl. San. Catalina Thomàs habrá algunos depósitos para aquellas personas que se hayan inscrito previamente. Saldrán hacia el Santuario a las 5 y a las 6 de la tarde, regresando al final de la «Revetlla». Para informes: Calle Bandera, 23. 3) Gratuitamente, cedida por D. Juan Antich, funcionará un sag office equipo de alto nivel.				
TEJIDOS <i>Antigua Casa</i> Ca'n Rei E. Miguel, 13 - Tel. 130	Parfumeria <i>Moderna</i> G. Goidel, 10 - Tel. 115	Tejidos Ca'n Barraca Grull. Frutico, 2	Mercería Pomar Feante, 3	

Foto 22. Programa de festes en el qual apareix per primera vegada el grup d'en Pedro com a «agrupación folklórica Virgen de Gracia». Aquell dia, enmig de l'emoció i els nervis, un grapat de joves balladors varen pujar per primer cop a un escenari. Una fita petita en aparença, però plena de significat.

Foto 23. Fragment del programa de festes de Santa Cándida del 1960. Era la gran estrena a la plaça del poble.

Foto 24. En Pedro i la seva cosina Magdalena ballant el dia de Santa Cànida de 1960, devora el fanal de la plaça. A l'esquerra, un caparrot de Felanitx amb la seva característica canya verda. Identificació del caparrot i atribució de l'autoria a Lambert Escaler (Catalunya), segons indicació de Pau Tomàs Ramis, especialista en cultura popular.

Foto 25. Foto de grup l'any 1960, davant el Molí d'en Dragonet, al carrer d'en Batlet.

Foto 27. Els carnets que en Pedro feia per als membres de l'agrupació. Era un petit detall que mostrava com els cuidava. Aquí, els d'en Pau Tomàs Ramis i na Maria Ballesta Forteza.

Foto 26. Foto de grup l'any 1981, al primer pis de la casa del carrer de l'Orient, 167, on en Pedro feia els assaigs.

La consolidació d'una trajectòria

Des de l'inici, en Pedro va tenir clar que el seu objectiu no era només actuar, sinó també educar. Va impartir classes a petits i grans, adaptant-se a les necessitats de cada alumne i transmetent els valors culturals associats al ball mallorquí.

En els seus inicis, l'agrupació folklòrica prengué el nom de Virgen de Gracia, una proposta de mossèn Joan Thomàs i Coll, més conegut com es Capellà Set, que exercí de rector al santuari de Gràcia durant més de mig segle, fins a la seva mort l'any 1971. El suggeriment arribà arran de la primera actuació del grup, celebrada precisament en aquell mateix indret, el dia 25 de juliol de 1960, en un ambient carregat de devoció i entusiasme.

Tanmateix, l'any següent, l'agrupació es presentà amb un nou nom: Jota Balear. Així consta en el programa «Actos organizados por el colegio San Buenaventura con motivo de la fiesta de su Patrono. Bailes regionales, por la agrupación folclórica “La jota balear” de Lluchmayor».

Va ser l'any 1977 quan l'agrupació, fidel al desig de reflectir millor les seves arrels, adoptà el nom d'Aires des Pla. Aquest nou nom queda recollit en el programa de les festes de s'Arraval del 26 de juny: «Tradicionales fiestas populares de la barriada de S'Arraval (Plaza de San Miguel). Gran festival folklórico-infantil a cargo de la agrupación Bailes Regionales de Algaida y la agrupación local Aires des Pla». Igualment, el 25 de juliol de 1980, als «Tradicionales Patronímicos Populares de S'Estanyol de Migjorn», el programa anunciava: «Boleros Mallorquines con “Aires des Pla”», confirmant així la plena consolidació del nou nom. Amb el pas del temps, però, la coincidència amb altres agrupacions que també empraven el mot *aires* dugué, cap a l'any 1987, a incorporar l'adjectiu *llucmajorer* a la seva denominació. Així naixia oficialment Aires des Pla Llucmajorer, un nom que reivindicava amb orgull l'origen del grup. La nova denominació la trobam per primera vegada en el programa de les festes populars de s'Estanyol de Migjorn del dia 26 de juliol, on s'anunciava: «En la Plaza del Pescador, Fiesta Folklórica, con la actuación del Grupo de baile “Aires del Pla Llucmajorer” acompañados del grupo “Sonadores de Llucmajor”».

Amb el temps, la seva tasca com a formador es va expandir. L'any 1966, a s'Estanyol, es va crear un petit grup anomenat Aires de Migjorn, integrat per Antònia Vadell, Catalina Panisa, Sebastià Ripoll, Arturo Gil, Jerònia Munar, Pedrona Rosselló, Jerònia Rosselló, Juan Obrador i José.

Les classes es feien a l'escola unitària de s'Estanyol durant l'horabaixa, gràcies a la col·laboració de na

Francisca Pons, la mestra. En una d'aquestes sessions d'assaig, na Francisca va ensenyar a en Pedro el «Parado de Valldemossa», ja que anys enrere l'havia après quan era balladora d'una agrupació d'aquella localitat. Aquest grup va debutar el diumenge 23 de juliol de 1967, com es llegeix al diari *Baleares* del dia 26 de juliol de 1967: «El domingo 23... tuvo lugar la exhibición folklórica a cargo de la Agrupación "Aires de Mig-Jorn", creada y organizada por el Maestro don Pedro Antich, que se apuntó muy merecidamente un éxito completo, pues todos los bailes fueron premiados con nutridos aplausos». El 24 d'abril de 1968 varen participar al «Acto a beneficio del proyectado nuevo templo de Estañol, organizado por el Centro Cultural Recreativo con la intervención de la agrupación folklórica Aires de Migjorn de El Estañol, que dirige estupendamente el gran bailarín don Pedro Antich». Ja es va fer palesa la col·laboració desinteressada i constant que sempre ha caracteritzat en Pedro i la seva agrupació, amb l'oferiment del millor del folklore mallorquí per a una causa tan significativa.

A partir de l'any 1977, i durant un bon grapat d'anys, en Pedro van impartir classes de ball mallorquí a la rectoria de Llucmajor, gràcies al suport de Jaume Alemany. Aquest jove capellà havia arribat al poble l'any 1976, tres anys abans de ser ordenat sacerdot. Des del primer moment, es va implicar activament en la vida parroquial, especialment en les tasques adreçades als infants i als joves. Amb una visió dinàmica i compromesa, Jaume Alemany impulsà iniciatives com el Club d'Esplai i la setmana d'esplai anomenada Amistat-77. En aquest context, les classes de ball mallorquí esdevingueren un lloc de trobada important per a molts nins i joves, que hi trobaren l'oportunitat de conèixer i estimar la cultura pròpia a través del ball.

A partir de 1983, el ball mallorquí també es va incorporar com a activitat extraescolar al Col·legi Sant Bonaventura, on en Pedro impartia classes. A més, dos dies per setmana, també ensenyava els alumnes del col·legi Jafudà Cresques de Palma, gràcies a la recomanació de Francisca Pons, la mestra de l'escola unitària de s'Estanyol, que coneixia de primera mà la seva trajectòria i la seva dedicació a la preservació del folklore mallorquí.

Cap a l'any 1990, el director del Jafudà Cresques va parlar amb en Pedro per comentar la continuïtat de l'activitat, que fins aleshores havia estat subvencionada per l'Ajuntament de Palma. Precisament, amb la creació de l'Escola de Música i Danses de Mallorca, sota la direcció de Bartomeu Ensenyat, l'Ajuntament va establir una nova línia de treball: es va assignar un professor específic per impartir classes de ball mallorquí a les escoles. Aquest ensenyament es basava en la lliure execució de punts, en lloc de seguir coreografies fixes, promovent un estil de ball més obert i participatiu. Aquesta nova manera

d'ensenyar va ser clau per popularitzar el ball mallorquí en un format més dinàmic, que amb el temps es consolidà com el ball de bot que coneixem avui.

Des dels inicis, i fins a l'any 1987, els assaigs de l'agrupació es feien a casa dels pares d'en Pedro, al carrer de l'Orient, 83, dues vegades a la setmana. Ho tenim citat al diari *Baleares* del 20 d'abril de 1983, on es llegeix: «Los ensayos son los lunes y miércoles de cada semana, en dicho local, de 6,30 a 8,30 horas. Primer acuden los niños y después los jóvenes y demás practicantes, sin que el horario sea rígido, porque el bailar entretiene y entusiasma y hace prolongar el horario establecido».

Més endavant, devers l'any 1987, es traslladaren a la casa d'en Pedro, al mateix carrer, però al número 167, on disposaven d'una sala més gran.

L'any 1990, els assaigs es varen començar a fer al Teatre Principal de Lluçmajor. Un cop aquest va tancar, es varen traslladar primer al celler del Col·legi Sant Bonaventura, després al celler del casal de Ca s'Hereu i, finalment, on es duen a terme actualment, el Claustre de Sant Bonaventura.

Amb el pas dels anys, l'agrupació seguia creixent i consolidant-se com un autèntic pilar de la cultura local. En Pedro, convençut que el futur del nostre folklore depenia dels nous balladors, iniciava tots els alumnes amb el bolero mallorquí, un ball que es convertia en la porta d'entrada al món de les tradicions de la nostra terra. A més d'ensenyar a ballar, en Pedro va adquirir, per iniciativa pròpia, el domini de les castanyetes. A ca mestre Bartomeu Bergas només li havien mostrat com col·locar-se-les bé a les mans, però no com extreure'n el so viu i rítmic que acompanya el ball mallorquí. A base d'escoltar una vegada i una altra els discos d'altres agrupacions, amb paciència i molta dedicació, en Pedro va perfeccionar la tècnica i els ritmes d'aquest instrument tan emblemàtic.

Conscient de la importància de les castanyetes dins el ball, no es limitava a transmetre els passos de dansa a les seves classes, sinó que també dedicava temps a ensenyar a tocar-les amb precisió i compàs. Per a ell, les castanyetes no eren un simple acompanyament, sinó una part fonamental de l'expressió folklòrica, i volia que cada alumne, seguint el seu exemple, aprengué a donar vida al ball amb el seu so net, vibrant i ple de caràcter.

Els primers anys, les actuacions de l'agrupació es realitzaven amb música enregistrada, utilitzant discos

com *Canciones y Danzas de Mallorca*, de l'agrupació El Parado de Valldemossa, o *Festa de Pagesia*, d'Aires de Muntanya de Selva. Amb el temps, les actuacions de l'agrupació es varen enriquir quan el grup Sonadors de Lluçmajor va acompanyar-los amb música en directe, aportant un caràcter més autèntic i tradicional.

L'any 1985, l'agrupació va rebre una invitació per actuar al programa *Gente Joven* de Televisió Espanyola. Tot i la il·lusió, no hi pogueren participar perquè els Sonadors de Lluçmajor no els podien acompanyar. Aquell fet va ser un punt de partida important: alguns membres decidiren aprendre a tocar instruments com la guitarra, el guitarró, el llaüt, la bandúrria i la flauta.

Inicialment, es posaren en mans del músic Joan Pastor i, més endavant, del músic i compositor lluçmajorer Miquel Janer, que els guià en el seu aprenentatge. Això suposà un abans i un després per a l'agrupació. Els fills d'en Pedro i na Maria, juntament amb Miquel Mut i, més tard, amb Damià Pons, començaren a tocar en les actuacions. Amb el pas dels anys, altres músics com Josep Maria Andújar, Toni Puig, Petra Maria Català, Jaume Vicens, Francisco Vicens i Maria Antònia Mulet també s'hi varen incorporar.

Cal fer una menció especial dels Xeremiers de sa Marina i la Banda de Música de Lluçmajor, que acompanyen les agrupacions locals durant les festes patronals i celebracions. La seva col·laboració ha contribuït a reforçar els llaços culturals i musicals dins la nostra ciutat.

Per a en Pedro, el ball mallorquí no era només una activitat artística, sinó també una eina per unir persones i generar vincles. Això es feia evident en cada actuació, en què els espectadors es contagiaven de l'alegria i l'energia del grup.

Foto 28.

Programa de festes del
Col·legi Sant Bonaventura de
l'any 1961, on ja surt l'agrupació
amb el nom de Jota Balear.

Foto 29.

Al teatre de la Joventut Seràfica,
al convent de Sant Bonaventura,
en Pedro i la seva cosina
Magdalena Coll, en plena
actuació.

Ajuntament de Llucmajor
AMB COL·LABORACIO DEL CLUB NAUTIC DE S'ESTANYOL

del dia
18 al 26
de juliol
1987

**Festes
Populars
de**

S'ESTANYOL DE MIGJORN

A las 11 h.—Regatas de Cruceros, Optimist y T.D.V. del «III Trofeu Ciutat de Llucmajor» de vela.

A las 12 h.—Pruebas de natación, suelta de patos, cucañas en la mar etc.

A las 15'30 h.—Carreras pedestres, carreras de sacos, ollas, cucañas etc.

A las 16 h.—Semifinales del Torneo de Pinacle.

A las 17 h.—Semifinales del Torneo de Petanca.

A las 18 h.—Semifinales del Torneo de Tenis.

A las 19 h.—Misa en Honor a San Jaime.

A las 21 h.—Concierto por la Banda de Música de Llucmajor, en la Plaza del Pescador.

A las 22'30 h.—**GRAN VERBENA** en la Plaza del Pescador, con los conjuntos **BALEARS y VICTORIA** patrocinada por: Bar Ca Na Marola, Bar Restaurant Es Mollet, Bar Restaurant Club Náutico, Bodega Estanco S'Estanyol, Ultramarinos y Carnicería Paqueta, Carnicería Sa Persa y Agrupación de feriantes.

Domingo día 26

A las 9 h.—Gran Tirada al Plato.

A las 11 h.—Regata de Cruceros, Optimist y T.D.V. del «III Trofeu Ciutat de Llucmajor».

A las 16 h.—Finales del Torneo de Pinacle.

A las 17 h.—Finales del Torneo de Petanca.

A las 18 h.—Finales del Torneo de Tenis.

A las 20 h.—En la Plaza del Pescador, entrega de trofeos de todas las competiciones celebradas durante las fiestas de San Jaime y del «III Trofeu Ciutat de Llucmajor» de Cruceros, Optimist y T.D.V.

A las 21'30 h.—En la Plaza del Pescador, **Fiesta Folklórica**, con la actuación del Grupo de baile **«AIRES DEL PLA LLUCMAJOR»** acompañados del grupo **«Sonadors de Llucmajor»**.

A las 22 h.—**TRACA FINAL**

Foto 30. Programa de festes populars de s'Estanyol de Migjorn del juliol de 1987.

Foto 31. A s'Estanyol, en Pedro i na Maria, acompanyats d'alguns dels nins i nines que formaven part del grup Aires de Migjorn.

Foto 32. Com al grup de Llucmajor, a Aires de Migjorn també va fer carnets per a cada membre, perquè tots se sentissin part d'una família unida per mateix amor al ball i a la cultura mallorquina.

Foto 33. Un instant capturat durant una actuació del grup Aires de Migjorn a s'Estanyol de Migjorn.

Foto 34.

Al santuari de Gràcia, en Jaume Alemany amb un llaüt i en Pedro, que no dubtava a col·laborar, envoltats de nins i nines del Club d'Esplai i altres joves, mantenint viva la tradició del ball mallorquí.

Foto 35.

Els inicis de l'agrupació foren al carrer d'en Batlet, 83, on disposaven d'una sala per fer els assaigs.

Foto 36.

Amb el temps, el grup es va traslladar a la casa que en Pedro tenia al carrer d'en Batlet, 167, on hi havia més espai per assajar.

Foto 37.

En Pedro amb les balladores tocant les castanyetes, un element essencial en el ball mallorquí en una actuació al Claustre de Sant Bonaventura.

*Foto 38. Els Sonadors de Lluçmajor,
dirigits per Miquel Janer.*

*Foto 39. Els fills d'en Pedro i na Maria,
amb el músic Miquel Mut.*

*Fotos 40 i 41. Amb el temps, en Damia Pons, cosí d'en Pedro,
i altres músics varen unir-se per enriquir el so de l'agrupació.*

Una vida professional vinculada al món de la restauració

Més enllà del ball mallorquí, en Pedro ha demostrat al llarg de la seva vida una extraordinària capacitat emprenedora. Gràcies a la seva tenacitat, ha aconseguit combinar el treball amb la seva vocació artística, creant projectes que no només li permetrien guanyar-se la vida, sinó que també esdevindrien espais de trobada per als llucmajorers i llucmajoreres.

Després de complir el servei militar, en Pedro va iniciar la seva etapa emprenedora. Inspirat per la seva bona experiència al cafè de Can Moi, on havia destacat per la seva dedicació i les seves habilitats en el món de la restauració, va convèncer els seus pares per obrir el bar La Sirena a s'Estanyol l'any 1965, a la casa on passaven els estius. Aquest projecte representava molt més que un simple bar: La Sirena també era una fonda i es convertiria en un espai de trobada essencial per als veïnats.

Amb l'ajuda inestimable dels seus pares, els seus sogres i la seva dona, en Pedro va aconseguir transformar La Sirena en un lloc emblemàtic de s'Estanyol de Migjorn. El bar oferia menjar casolà i un ambient càlid i familiar que atreia tant els veïnats com els visitants. Al pis superior, hi havia nou habitacions que inicialment varen ser llogades per guàrdies civils fadrins. Però quan la Guàrdia Civil va reestructurar els seus serveis i la zona va quedar coberta des dels quarters de Campos o Llucmajor, aquestes habitacions varen ser ocupades durant els mesos d'estiu per matrimonis de Ciutat i, de vegades, per estrangers.

Amb l'afecte que en Pedro tenia per la Guàrdia Civil, va decidir organitzar un acte de comiat el dia 9 de novembre de 1968, amb uns balls a càrrec de l'agrupació folklòrica Aires de Migjorn. Aquesta iniciativa va reflectir el reconeixement i l'estima d'en Pedro i la seva família per la tasca que els agents havien realitzat al llarg dels anys.

La Sirena també era molt popular entre els treballadors de la construcció. Durant els anys seixanta i setanta, una època d'intens creixement urbanístic a s'Estanyol de Migjorn, era habitual que servissin entre quaranta i quaranta-cinc menús diaris per als treballadors del sector. Fins i tot a l'estiu aquesta xifra augmentava amb els clients que ocupaven les taules del bar o que s'allotjaven a la fonda.

Amb el temps, es va convertir en el centre social de s'Estanyol de Migjorn. Hi tenien lloc trobades, celebracions i, fins i tot, ballades els dissabtes capvespre. En aquestes ocasions, el talent artístic d'en Pedro i de la seva família també hi tenia un paper destacat, ja que afegia un punt especial a l'ambient.

Aquesta barreja de negoci i tradició fou clau per a l'èxit de l'establiment, que es va convertir en una icona de s'Estanyol.

L'any 1973, en Pedro i na Maria varen fer un pas significatiu en la seva trajectòria empresarial i varen obrir La Sirena II, un segon establiment a s'Estanyol.

Aquest nou projecte va estar centrat en la gastronomia tradicional mallorquina, amb plats que destacaven pel seu sabor autèntic i casolà. Els plats eren cuinats pel pare d'en Pedro, la seva sogra i la seva dona, na Maria, que es varen convertir en una part fonamental de l'èxit del negoci. Aquest moment marca una faceta que ha continuat present al llarg de tota la vida laboral d'en Pedro. El seu talent per a la rebosteria es va fer evident en les delicioses panades i cocarrois, els exquisits pastissos de merenga i de poma, els irresistibles cremadillos i els tradicionals rubiols, tant de confitura com de brossat, que es varen convertir en autèntics clàssics del dia a dia del local. Segurament molts de vosaltres els recordareu per la seva aroma i el seu sabor inconfusibles. A més, La Sirena II va esdevenir un lloc de trobada per a molts veïnats de s'Estanyol, ja que va ser el primer establiment a tenir televisor al poble. En aquell temps, la programació que es podia veure a la televisió era tot un esdeveniment, amb programes com *Un, dos, tres... responda otra vez*, *Telediario*, *Informe Semanal*..., i moltes famílies s'hi reunien per gaudir d'aquests moments. La Sirena II es va transformar, així, en un autèntic centre social d'aquest nucli costaner.

Així teníem muntats dos negocis que donaven vida a s'Estanyol. A La Sirena II, en Pedro despatxava al bar amb la seva mare i na Maria, amb l'ajuda del seu sogre i dels seus pares, en Juan Ferrer i na Margalida Torrens, es dedicava al restaurant. Així, tot quedava en família.

Els negocis no eren només una font d'ingressos, sinó també una extensió de la vida familiar. Els pares d'en Pedro, així com els sogres, col·laboraven activament en les diferents tasques, des de la gestió del bar fins a la cuina del restaurant. Aquesta implicació familiar creava un ambient d'unió i treball en equip que es reflectia en l'èxit dels projectes.

L'any 1986, en Pedro i la seva família varen fer un nou pas en la seva trajectòria emprenedora obrint el bar restaurant S'Espigolera a Lluçmajor. Aquest establiment, que va romandre obert fins a l'any 2022, va esdevenir un lloc de referència per la seva oferta gastronòmica i la seva vinculació amb la vida social i cultural de la comarca.

A S'Espigolera s'hi servien menús diaris, entrepans, coques, rubiols i altres especialitats que combinaven tradició i proximitat. A més, gestionaven el quiosc de begudes i entrepans, així com el menjador del Col·legi Sant Bonaventura.

El restaurant també es va convertir en un espai clau per a grans celebracions. Durant molts anys, varen llogar l'antic Teatre Principal, situat al carrer de Sant Francesc, 29, per a noces, batejos, comunions i aniversaris, on oferien serveis que anaven més enllà de la gastronomia, com la creació d'un ambient familiar, acollidor i festiu. Els dissabtes a la nit destacava com un lloc de referència per al ball de saló, que atreia gent de tota la comarca del Migjorn.

S'Espigolera no era només un restaurant, sinó un espai que reunia la gent, celebrava la tradició i contribuïa al dinamisme social de Lluçmajor. L'empremta d'en Pedro es consolidava, com també la seva família en la vida del poble.

El talent culinari de na Maria, la dona d'en Pedro, també va ser reconegut fora del restaurant. Un dels moments més especials fou quan va participar en el programa d'IB3 Televisió *Uep! Com anam?*, en el qual va compartir una recepta familiar que va captivar els espectadors.

Els negocis d'en Pedro Antich Pons no eren simples establiments comercials, eren llocs que són records per la seva hospitalitat, la seva gastronomia i les seves tradicions, en els quals la combinació de treball dur, la dedicació i l'estima per la cultura mallorquina varen fer que prosperassin i esdevinguessin punts de referència a la comarca del Migjorn.

La vida professional d'en Pedro ens ensenya que l'èxit no és només una qüestió de feina, sinó de sacrifici i de valors. Cada negoci que va posar en marxa era una peça més del seu projecte de vida, un projecte que cercava integrar la tradició amb les necessitats modernes de la societat.

*Foto 42.
En Pedro amb setze anys,
a la terrassa de la casa
d'estiu a s'Estanyol.*

*Foto 43.
La mare d'en Pedro, amb
una barra de gel a la mà,
reflectint la senzillesa i
la felicitat de la vida
quotidiana a s'Estanyol.*

*Foto 44.
La façana de La Sirena,
un lloc emblemàtic de
s'Estanyol de Migjorn.*

*Foto 45.
La família d'en Pedro
reunida dinant després
d'haver servit una comunió
a La Sirena.*

Foto 46.

*La façana de La Sirena II,
el segon establiment que en
Pedro i na Maria varen obrir
a s'Estanyol.*

Foto 47.

*Els pares d'en Pedro i
na Maria, treballant junts per fer
de La Sirena I i La Sirena II uns
negocis de referència
a s'Estanyol.*

Foto 48. El bar restaurant S'Espigolera a Lluçmajor.

Foto 49. A S'Espigolera, cuina mallorquina servida amb aquella proximitat que feia que tothom se sentís com a casa.

Foto 50. El Teatre Principal, escenari de grans celebracions i balls.

Foto 51. Na Maria durant la seva participació en el programa Uep! Com anam?, compartint amb orgull una recepta de tota la vida.

Una família implicada en el ball mallorquí

Darrere cada gran història personal hi ha una base sòlida que sustenta els èxits i enforteix la resiliència. En el cas d'en Pedro Antich Pons, aquesta base és la seva família. La seva trajectòria no es podria entendre sense la influència dels seus pares i els seus sogres, el suport incondicional de la seva esposa, Maria Ferrer Torrens, i la col·laboració activa dels seus fills i nets. La vida familiar d'en Pedro no només era el seu refugi emocional, sinó també una extensió natural de la seva passió pel folklore mallorquí i la seva tasca emprenedora.

En Pedro i na Maria es varen conèixer el gener de l'any 1960, durant una de les reunions socials que es feien cada diumenge en una casa diferent de Lluçmajor per ballar i conversar, cercant moments d'oci en un ambient senzill i informal. En una d'aquestes reunions, en Pedro la va convidar a ballar un pasdoble. Tot i que, segons na Maria, en Pedro feia «massa moviments amb els braços i la va deixar esbraonada», en Pedro va quedar enamorat de na Maria des del primer moment i, uns dies més tard, va anar a cercar-la a la fàbrica de sabates Can Pola, on feia feina de ronyadora. Aquesta primera trobada seria l'inici d'una història d'amor que perduraria tota una vida. Ell tenia desset anys i ella, només tretze, però la connexió entre ambdós es va fer evident ràpidament.

En poc mesos na Maria també formaria part de l'agrupació fent de parella amb en Pedro. Na Maria tenia algunes nocions de ball mallorquí, ja que qualche vegada havia anat a classes amb mestre Bartomeu Bergas, que era un fill de cosí de la seva mare.

Després de dotze anys de festeig i de treballar junts a La Sirena, la parella es va casar l'any 1973 a la Parròquia de Lluçmajor, en una cerimònia oficiada pel rector Don Guillem Torrens. La celebració de les noces va tenir lloc al carrer de Santa Càndida, a la Sala Olímpia, on familiars i amics es reuniren per compartir aquell dia tan especial.

Amb l'habilitat que havia adquirit aprenent a cosir, ell mateix decidí confeccionar el vestit de núvia de na Maria. El va elaborar amb gran dedicació sobre un maniquí fet a mida, inspirant-se en l'elegància de l'emperadriu Sissi per crear una peça única i refinada. A més, també va confeccionar el seu propi vestit de nuvi, un elegant conjunt de vellut blau que reflectia el seu estil i la seva personalitat.

Després del casament, s'instal·laren a s'Estanyol per començar la seva trajectòria en comú. A partir d'aquell moment, la seva vida es convertí en un equilibri perfecte entre l'amor, la feina i el compromís amb el ball mallorquí que els acompanyaria sempre.

Aviat varen arribar els fills: en Francisco, al desembre de 1974; na Maria, al maig de 1976, i, finalment, na Margalida, al setembre de 1984. Des de ben petits, els tres fills d'en Pedro es varen endinsar en els balls mallorquins. En Pedro els va inculcar l'amor pel ball i la música, i tots tres saben ballar i tocar instruments.

Els primers anys varen viure a s'Estanyol, però amb el naixement de na Margalida varen decidir traslladar-se a Lluçmajor, ja que viure a s'Estanyol complicava la gestió dels negocis i dur els fills a l'escola a Lluçmajor.

Més enllà del ball, la família d'en Pedro ha estat un exemple de col·laboració i treball en equip. Tant en els negocis com en la vida quotidiana, cada membre de la família tenia un paper clau. Els pares d'en Pedro, així com els seus sogres, participaven activament en la gestió dels bars i restaurants, mentre que els fills ajudaven en allò que calgués.

La implicació familiar no només facilitava la gestió de les activitats, sinó que també fomentava un ambient d'unió i suport mutu. Aquesta complicitat es reflectia en els moments de celebració, però també en els de dificultat, en què la família es convertia en un puntal essencial per afrontar qualsevol repte.

La família d'en Pedro no només era una unitat funcional, sinó també una escola de valors. A través de l'exemple, en Pedro i na Maria varen ensenyar als seus fills la importància de l'esforç, el respecte per les tradicions i l'amor per la cultura, que es varen convertir en el fil conductor de la vida familiar.

Els nets d'en Pedro, na Maria del Mar, na Marina, en Miquel Àngel, en Francesc Xavier, na Nayala i en Marc, també han crescut immersos en aquest ambient cultural i han continuat participant en el ball mallorquí. Dos d'ells, na Marina i en Miquel Àngel, han assumit un rol actiu dins l'agrupació Aires des Pla Lluçmajorer, un fet que omple d'orgull en Pedro, que veu com el seu llegat es manté viu i fort.

La vida familiar d'en Pedro Antich Pons és un exemple clar de com l'amor, la col·laboració i el respecte poden ser la base d'una vida plena i significativa. La seva família no només és el seu suport, sinó també el vehicle a través del qual ha expandit la seva passió pel ball mallorquí.

Foto 52. En Pedro i na Maria, als inicis de la seva relació de parella.

Foto 54. A l'altar de la parròquia de Lluçmajor el dia del seu casament.

Foto 53. Sortida del grup per les festes de Santa Càndida de l'any 1963. Podem veure na Maria a l'esquerra de la fotografia.

*Foto 55.
En Francisco, na Maria i
na Margalida rient junts amb la
innocència d'una infància feliç.*

Foto 56. Els nets d'en Pedro i na Maria.

Festes patronals i projecció internacional

El folklore mallorquí no només va ser l'eix central de la vida d'en Pedro, sinó també una plataforma per difondre la cultura de Lluçmajor més enllà de les seves fronteres. Mitjançant l'agrupació folklòrica Aires des Pla Lluçmajorer, en Pedro i la seva família varen aconseguir portar el ball mallorquí tant dins Mallorca com a altres llocs, i transmetre així les arrels culturals de la nostra terra.

L'activitat principal de l'agrupació s'ha centrat en les actuacions durant les festes patronals de Lluçmajor, com Santa Càndida, s'Arraval, Sant Miquel i les Fires, així com les de Sant Jaume a s'Estanyol de Migjorn i les de les diverses urbanitzacions com Badies, sa Torre, les Palmeres, Vallgornera i es Pas, Cala Blava, Cala Pi i Son Bieló. En aquestes actuacions, l'agrupació ofereix una autèntica mostra de balls mallorquins, en què els balladors exhibeixen les danses que han estat preparant amb dedicació al llarg de l'any.

El repertori de l'agrupació és molt ric i variat, però entre els seus balls més representatius trobam el «Bolero mallorquí», el «Parado de Valldemossa», el «Bolero Antich», el «Fandango llucmajorer», la «Jota mallorquina», la «Mateixa de primavera» i la «Jota marinera». Des de la primera actuació del petit grup l'any 1960 fins a l'actualitat, la participació de l'agrupació en aquestes festes ha estat gairebé ininterrompuda; han ofert, de manera desinteressada, una mostra d'autèntica cultura mallorquina a les festes patronals.

També des dels inicis s'han dut a terme actuacions a altres municipis mallorquins. En Pedro sempre s'ha preocupat per adaptar les seves actuacions a diferents contextos, des de festivitats religioses fins a esdeveniments turístics. Això ha permès que el ball mallorquí arribi a un públic divers, i ha assegurat que la tradició es mantingui viva.

D'entre la llarga llista d'actuacions fora de Lluçmajor, podem destacar les processons del Carro Triomfal de Santa Catalina Tomàs a Palma i de la Beata a Santa Margalida; la Festa Folklòrica Mallorquina Cultural a Son Ferriol; els Foguerons de Sant Antoni a Artà, Felanitx, sa Pobla i Muro, així com diverses trobades d'escoles de ball en municipis de Mallorca. La bona relació amb altres agrupacions permetia que pràcticament cada setmana participassin en festes organitzades per altres grups de l'illa. A Artà, per exemple, varen tenir l'oportunitat d'aprendre el fandango, un ball pausat i en tonalitat menor, que es caracteritza per la seva elegància.

Al llarg dels anys, l'agrupació ha participat en diversos esdeveniments de gran rellevància. Un dels més destacats va tenir lloc el 27 d'octubre de 1984, quan va prendre part en la missa dominical a la

parròquia de Sant Miquel de Llucmajor, juntament amb l'escola de dansa del mestre Bartomeu Bergas. Aquesta missa va ser retransmesa en directe per Televisió Espanyola, fet que va proporcionar una gran visibilitat al folklore mallorquí a escala nacional.

Un altre moment destacat va ser el 26 d'agost de 1984, quan l'agrupació va participar en la IV Pujada a Lluc a Peu i va fer entrega de l'escut de Llucmajor al santuari de Lluc. L'escut es va col·locar a la basílica del santuari, al costat dels altres cinquanta-dos escuts heràldics dels municipis mallorquins, com a símbol de respecte i veneració envers la patrona de Mallorca. Aquesta entrega es va realitzar en un acte conjunt amb agrupacions de tots els municipis de Mallorca, una mostra col·lectiva de respecte i devoció cap a la patrona. Les representacions de cada municipi varen reforçar la unitat de l'illa i varen consolidar la tradició i l'estima per la Mare de Déu de la Salut.

A més, l'agrupació ha participat en altres esdeveniments importants com el Dia de les Illes Balears, una excel·lent oportunitat per mostrar la cultura mallorquina tant a visitants com a residents, i per promoure la diversitat cultural i el sentiment de pertinença a les nostres illes.

L'any 1983 va marcar un moment clau per a en Pedro i la seva agrupació, quan el Ministeri de Cultura d'Espanya els va convidar a participar en una gira per Algèria entre el 7 i el 20 de novembre. Durant aquests dies, en Pedro, la seva esposa Maria i la seva cosina Magdalena Coll varen actuar en diverses ciutats algerianes —Alger, Tizi Ouzou, Skikda, Constantina, Èlida, Medea, Tipasa i Orà—, on varen oferir al públic una mostra del folklore mallorquí. Aquest viatge va suposar un gran repte, però també una experiència inoblidable, que en Pedro va viure amb la passió i la dedicació que sempre l'havien caracteritzat.

L'estada, però, no va estar exempta d'imprevistos. A l'hotel, varen descobrir que els havien desaparegut les colònies i els gels de bany de les habitacions. Davant la situació, el traductor adjudicat pel govern algerià va haver d'anar a comprar productes bàsics d'higiene, ja que ells no podien sortir. Quan va tornar, per a sorpresa d'en Pedro i els seus acompanyants, duia pastilles de sabó similars a les de la marca Lagarto que es trobaven a Espanya.

Un altre incident es va produir durant una de les actuacions. En Pedro, enmig d'una jota, va fer un bot i va quedar atrapat dins les falde de na Maria, cosa que va provocar que tots dos acabassin per terra davant el públic.

A més, per problemes d'agenda amb el Ministeri d'Algèria, la seva estada es va allargar més del previst per poder complir amb totes les actuacions programades. Quan, finalment, estaven a punt de tornar, es varen trobar retinguts perquè encara quedava una actuació pendent. No varen poder sortir del país fins que el consolat espanyol va intervenir i va gestionar un avió privat amb escorta per garantir el seu retorn a Mallorca de matinada. Tot i els inconvenients, aquest viatge va ser una experiència única que va permetre difondre el folklore mallorquí més enllà de les nostres terres i consolidar encara més la trajectòria d'en Pedro i la seva agrupació.

Del 5 al 8 d'agost de 1995, l'agrupació Aires des Pla Lluçmajorer va participar en el Festival Danz-und Speelkring Trachtenfest, celebrat a Hermannsburg, un petit poble d'Alemanya situat a la regió de Lüneburger Heide, a la Baixa Saxònia. Aquest esdeveniment reunia cinquanta-vuit agrupacions de dansa tradicional de diverses regions alemanyes, com Baviera, Hannover, Hamburg i la Selva Negra, així com d'altres països com Suècia, Polònia, Grècia i Noruega, entre altres. Durant aquells dies, a més de l'actuació principal al festival, els balladors de Lluçmajor varen oferir espectacles diaris en diferents poblacions alemanyes, com Celle, Soltau i Münster, en què varen poder apropar la cultura i les danses mallorquines a nous públics. Un dels moments més recordats fou quan es presentaren amb la roba de feina tradicional, el vestit rústic, que va despertar una gran admiració entre els alemanys. Especialment, els cridaren l'atenció les espadenyas porqueres, un calçat típic de la pagesia mallorquina. Tant fou l'interès que generaren, que el darrer dia del festival alguns dels balladors decidiren regalar el seu parell d'espadenyas als seus amfitrions com a record. L'agrupació llucmajorera fou l'únic representant de tot l'Estat espanyol i la seva actuació va fascinar el públic i els organitzadors. El seu èxit va ser aclaparador, pel seu nivell de qualitat artística. Com a mostra d'agraïment i admiració, foren convidats a tornar-hi en una edició posterior, i l'any 2008 varen tenir l'oportunitat de repetir aquella experiència inoblidable.

Després del seu èxit a Alemanya, el 1996 i el 1998 viatjaren a Polònia, convidats per l'agrupació Sądeczoki de la ciutat Nowy Sącz, on varen ser rebuts amb el mateix entusiasme. Les seves actuacions a Polònia també varen ser un èxit rotund i aconseguiren els aplaudiments dels assistents.

En aquestes sortides a l'estranger, no només varen mostrar el ball mallorquí, sinó que també varen portar amb ells l'essència de la cultura de l'illa: l'alegria, la música i la indumentària tradicional.

L'any 1997 fou especialment intens i enriquidor per a l'agrupació dirigida per en Pedro. Després d'haver

estat convidats en anys anteriors per les agrupacions Lüneburger Heide d'Alemanya i Sądeczoki de Polònia, decidiren tornar la visita i exercir d'amfitrions a Mallorca. Amb la voluntat de fomentar l'intercanvi cultural i de donar a conèixer la cultura i les tradicions mallorquines, convidaren aquestes dues agrupacions folklòriques estrangeres a participar en les festes populars del nostre municipi. Del 22 al 28 de juliol, el grup alemany Lüneburger Heide, procedent de Hermannsburg, posà color i música a les festes de Sant Jaume de s'Estanyol de Migjorn, mentre que del 6 al 14 d'agost actuà a Mallorca l'agrupació Sądeczoki, de Nowy Sącz, Polònia, que participà en les festes de Santa Càndida. Les dues agrupacions estrangeres captivaren el públic amb les seves danses típiques i uns vestits colorits que despertaren gran admiració entre els llucmajorers. A més de les actuacions, es programaren activitats paral·leles, en què els visitants varen conèixer de prop la cultura i les tradicions mallorquines. Aquests intercanvis culturals, nascuts d'un agraïment mutu i esperit de germanor, varen reforçar els llaços d'amistat entre les agrupacions, amb la música i la dansa com a protagonistes.

En diverses ocasions, l'agrupació també va participar a Eivissa, concretament a la sala de festes Las Dalias, durant les festes de Nadal dels anys vuitanta, per portar el folklore mallorquí més enllà de les fronteres de l'illa i compartir la seva cultura amb els eivissencs. A més, l'agrupació va ser una presència habitual en festivals folklòrics a diverses localitats d'Eivissa, com va ser el cas del 27 de maig de l'any 2000, quan va participar en el IV Festival Folklòric de Sant Antoni de Portmany. En aquest esdeveniment, l'agrupació va compartir escenari amb altres grups folklòrics, com País Basc, Andalusia i Castella, entre altres, on va oferir una representació del millor folklore mallorquí i ajudà així al reconeixement i la preservació de les tradicions culturals de les Illes Balears. A través d'aquestes participacions, l'agrupació va contribuir a l'intercanvi cultural entre les illes i va seguir difonent la riquesa de la música i els balls tradicionals mallorquins. D'aquesta manera va mantenir viva l'essència del folklore en el context d'un món cada vegada més globalitzat.

Foto 57.

Actuació de l'agrupació durant les festes de Santa Cànida, un escenari habitual des dels inicis, on any rere any han compartit amb el poble els balls mallorquins.

Foto 58.

Per Santa Cànida, els membres de l'agrupació viuen amb il·lusió una de les cites més especials de l'any.

Foto 59. L'agrupació ha estat present durant les Fires de Lluçmajor al passeig Jaume III.

Foto 60. Durant les festes de Sant Jaume a s'Estanyol, l'agrupació ha actuat amb el ball de l'Oferta a l'església i una mostra de balls mallorquins a la plaça.

Foto 61. En Pedro, acompanyat dels més petits de l'agrupació, durant les actuacions a la placeta de s'Arraval.

Fotos 62 i 63. L'agrupació també ha actuat en diverses ocasions a les festes d'estiu de les urbanitzacions del nostre poble.

Foto 64. Sempre que ha pogut, l'agrupació ha col·laborat de manera desinteressada amb altres associacions del poble, com en la Trobada de Gegants durant les Fires.

Foto 65. Fidels a les tradicions del poble, com les festes de Sant Antoni.

Foto 66. Alguns dels membres més petits de l'agrupació, davant un fogueró, gaudint de l'ambient de Sant Antoni a Felanitx.

Foto 67. La Festa Folklorica Mallorquina Cultural a Son Ferriol, un punt de trobada de moltes agrupacions de ball mallorquí.

Foto 68. Actuació durant una mostra de balls mallorquins a Santa Maria del Camí.

Foto 69. L'agrupació va acompanyar els membres de l'Ajuntament de Lluçmajor en la Pujada a Lluc a Peu i va fer entrega de l'escut del municipi al santuari.

Foto 71. En Pedro, acompanyat de na Maria i na Magdalena, durant la gira per Algèria, on varen mostrar el folklore mallorquí al públic algerià en una experiència intensa i inoblidable.

*Foto 70.
L'agrupació durant el Dia de les Illes Balears a Palma, una ocasió per mostrar els balls tradicionals a tots els visitants i compartir la riquesa de la cultura mallorquina.*

Fotos 72, 73 i 74. Diferents moments de les dues estades de l'agrupació al Festival Danz-und Spielkring Trachtenfest, celebrat a Hermannsburg (Alemanya).

Fotos 75, 76 i 77. Diferents moments de la mostra de balls a la ciutat de Nowy Sącz (Polònia).

Foto 78. L'agrupació amb els membres del grup folklòric Brisa de Portmany (Eivissa).

El ball mallorquí com a reclam turístic

En Pedro sempre ha estat conscient de la importància de preservar i compartir la cultura mallorquina. No obstant això, la seva entrada en el món de l'entreteniment turístic es va produir gairebé per casualitat, sense que ell hagués planejat aprofitar aquesta oportunitat. Així començà una etapa intensa que el portaria a actuar en nombrosos hotels i restaurants de Mallorca, fet que va convertir l'agrupació en un referent de l'entreteniment turístic.

Tot fou gairebé per casualitat, fruit d'una conversa fortuïta devers l'any 1964, que acabaria marcant un abans i un després en la vida d'en Pedro i na Maria. El seu oncle Toni, cosí de la seva mare, treballava com a jardiner a la sala de festes El Jardín de Bohío, un dels establiments més emblemàtics de s'Arenal. Un dia, xerrant amb en Paco Tomàs, el propietari del local, comentà que tenia un familiar que destacava pel seu talent en el ball mallorquí. En Paco, sempre atent a noves propostes per enriquir l'oferta del seu establiment, va decidir convidar en Pedro i na Maria a actuar aquella mateixa nit, sense avís ni assaig previs.

Amb il·lusió i un punt de nervis, en Pedro i na Maria es presentaren a El Jardín de Bohío. Però just en iniciar-se la seva actuació, un imprevist els posà a prova: el disc que feia sonar la música es va encallar, de manera que repetia la mateixa melodia una vegada i una altra. Lluny de deixar-se vèncer pels nervis, demostraren la seva destresa i la seva capacitat d'improvisació transformant el moment en una escena memorable que el públic rebé amb rialles i aplaudiments. Aquella nit, en Paco Tomàs quedà impressionat i decidí contractar-los de manera fixa per ballar cada vespre al seu establiment.

Amb aquest primer èxit, en Pedro i na Maria es convertiren en una presència habitual a El Jardín de Bohío. En aquells temps, en Pedro encara no tenia carnet de conduir, així que en Macià Estrany, un home que els feia de taxista, s'encarregava de portar-los des de s'Estanyol fins a la sala de festes i de tornar-los a casa.

Amb el pas del temps, la seva reputació es va consolidar i les actuacions es multiplicaren. A més d'actuar a El Jardín de Bohío, ho feren en una gran varietat d'establiments, sovint compartint escenari amb ballarins de flamenc i altres artistes. La seva agenda es va omplir ràpidament amb actuacions diàries: començaven al Capri de Peguera, seguien al Boccaccio de Palma, passaven per Can Pastilla per actuar al Cortijo Vista Verde o la Babalú i finalment acabaven la nit a les Coves de Can Morei, abans de tornar a s'Arenal.

Per poder dur a terme aquestes actuacions de manera legal, calia obtenir un carnet especial emès pel Sindicato Nacional del Espectáculo, una institució creada pel règim franquista per regular l'activitat artística. El

maig de 1969, en Pedro i na Maria es presentaren a Palma per passar les proves necessàries per obtenir aquest document oficial que els permetria actuar professionalment en hotels, restaurants i sales de festes.

Aquella època fou intensa i plena d'experiències inoblidables. Tot i que les seves nits estaven dedicades al ball, durant el dia mantenien les seves ocupacions habituals: na Maria treballava a la fàbrica de sabates Can Pola i en Pedro continuava gestionant La Sirena. A més, trobava temps per impartir classes de ball, tant a casa seva al carrer d'en Batlet, com a s'Estanyol, fomentant així la passió pel ball entre els més joves.

Aquest període no només els va permetre donar a conèixer el ball mallorquí a un públic més ampli, sinó que també va consolidar la seva vocació i la seva dedicació al folklore. En Pedro va entendre que la millor manera de preservar la cultura era compartir-la, i així ho va fer, nit rere nit, davant d'aquells qui, per unes hores, s'endinsaven en l'esperit autèntic de Mallorca a través de la música i la dansa.

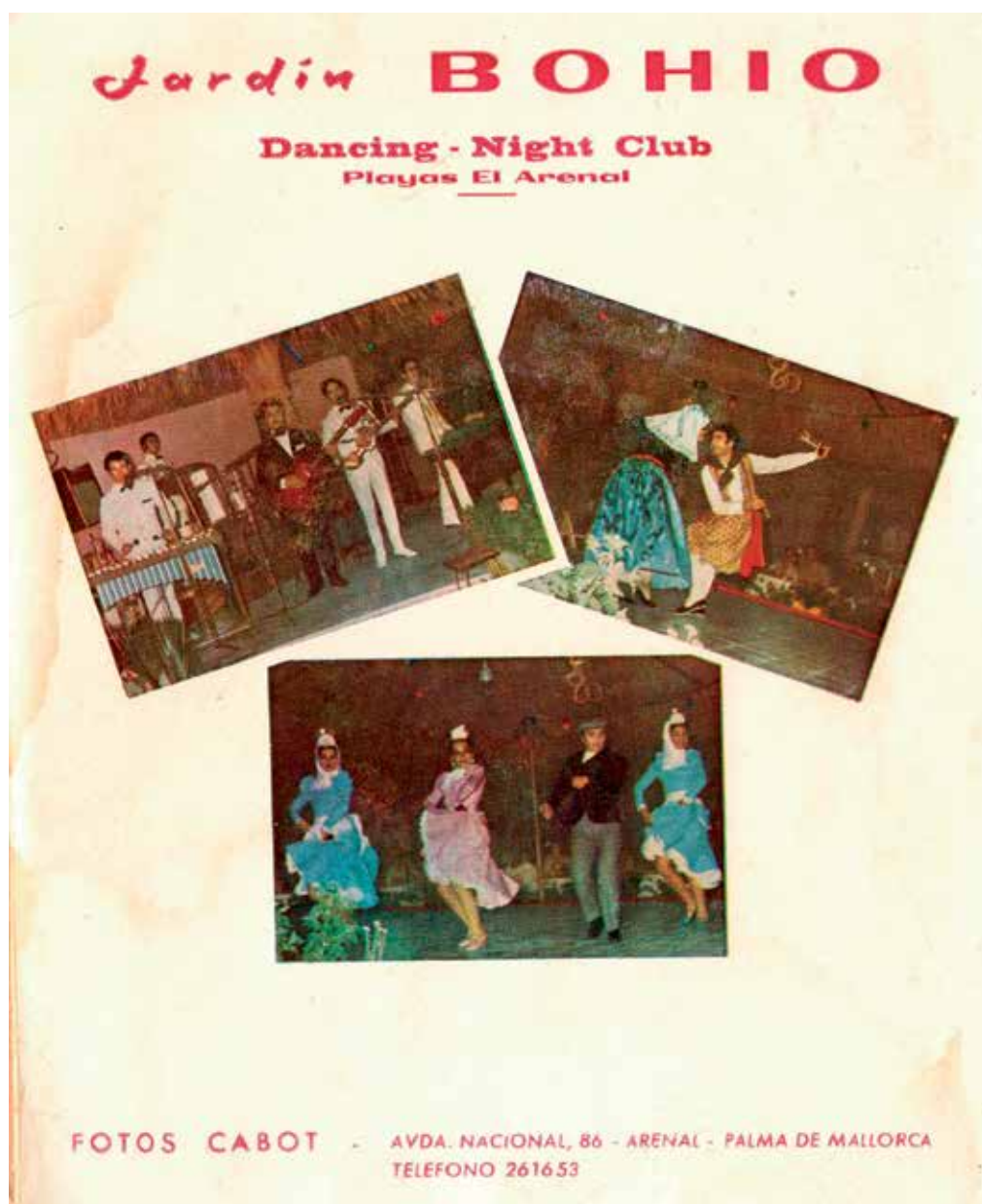
Entre els anys 1982 i 1989, durant els mesos d'estiu, el restaurant La Ponderosa es transformava en un escenari viu de les tradicions mallorquines. En Pedro i na Maria, juntament amb els seus fills i altres membres de l'agrupació, rebien els turistes amb música i balls típics de l'illa. Les actuacions tenien lloc entre setmana i també alguns dissabtes i diumenges al matí. A més, després del sopar, oferien una mostra de balls mallorquins, que convertia cada vetlada en una experiència cultural única.

El 7 de juliol de 1987, després d'una d'aquestes actuacions a La Ponderosa, la família es dirigí directament a Lluçmajor per veure el concert del cantant Dyango, organitzat en el marc de la Mostra ONCE Balears, que se celebrava a la plaça. Com que no tingueren temps de passar per casa, hi anaren vestits amb la indumentària pagesa. Un cop a la plaça, es trobaren amb en Miquel Jaume, propietari de Trui Espectacles, l'agència encarregada del concert, que, en veure'ls, els proposà fer una actuació improvisada abans de l'inici del concert de Dyango. En Pedro, incapaç de rebutjar la proposta, va acceptar i tots ells varen pujar a l'escenari per oferir una breu però impactant actuació. Al final de la nit, en Miquel Jaume va quedar tan impressionat que els va oferir un contracte per realitzar actuacions a hotels de Mallorca i participar en diferents tipus d'esdeveniments, com les inauguracions del local de la tercera edat de Badia Gran, del centre comercial Alcampo o l'Institut Marc Ferrer a Formentera, i fins i tot en algunes festes privades amb personalitats com Michael Douglas, l'expresident Adolfo Suárez o la infanta Pilar de Borbó, entre d'altres.

Una altra actuació destacada tingué lloc el 31 de març de 1994, amb motiu del vol inaugural entre Rússia i Palma. L'agrupació fou convidada a ballar a l'aeroport de Palma, simbolitzant la benvinguda de Mallorca a aquest nou públic internacional. Va ser una actuació especialment significativa, ja que es tractava del primer vol directe entre una ciutat russa i l'illa, i suposava una gran responsabilitat representar la cultura mallorquina en un esdeveniment d'aquesta magnitud. Aquest tipus d'actuacions no només servien com a plataforma per mostrar el folklore, sinó que també contribuïen a projectar la identitat mallorquina en contextos internacionals i reforçar el paper de la cultura popular com a ambaixadora de l'illa.

Les gires i actuacions no sempre eren fàcils, i sovint sorgien situacions imprevistes que exigien rapidesa i capacitat d'improvisació. En una ocasió, el dia 27 de maig de 1991, durant una actuació de ball mallorquí a bord del creuer *Queen Elizabeth II*, atracat al port de Palma, els motors del vaixell es posaren en marxa de sobte. Davant la sorpresa, en Pedro i els seus companys s'adreçaren al gerent del creuer per demanar-li a quina hora estava prevista la sortida. El gerent, tot tranquil, els respongué que el vaixell ja estava a punt de salpar i que no els havia dit res perquè pensava que formaven part de la tripulació o de l'animació inclosa en la ruta. Davant aquella situació insòlita, els balladors hagueren d'abandonar el vaixell a correuita, gairebé ballant mentre corrien, per evitar quedar atrapats a bord. Per sort, varen arribar a temps i tot quedà en una anècdota divertida que encara avui recorden amb un somriure.

Aquestes actuacions varen ser una oportunitat per mostrar als turistes la riquesa de la cultura mallorquina, ja que convertien cada ball en una experiència única que enfortia la connexió entre els visitants i l'illa. Per a en Pedro no es tractava només d'entretenir, sinó de compartir l'ànima de Mallorca amb el món. Les actuacions en diferents situacions i escenaris demostren que la tradició no és estàtica, sinó que sap adaptar-se a nous contextos i arribar a públics diversos sense perdre la seva essència.

*Foto 79. Portada del fulletó d'El Jardín de Bohío amb en Pedro, na Maria i altres artistes.
A dins, s'hi posava la fotografia del visitant, feta durant la seva estada en aquesta sala de festes.*

*Foto 80.
En Pedro i na Maria a
l'escenari d'El Jardín de Bohío,
en una de les seves
primeres actuacions.*

*Foto 81.
El Jardín de Bohío, punt
de partida d'una intensa activitat
artística que es va estendre
per diversos establiments
i sales de festes.*

Foto 82.
Davant la Babalú,
una altra sala de festes
emblemàtica on actuaven.

Foto 83. Els carnets, emesos pel Sindicato Nacional del Espectáculo, que en Pedro i na Maria varen obtenir el maig de 1969 per poder actuar legalment en hotels, restaurants i sales de festes.

*Foto 84.
La família i alguns membres
de l'agrupació a punt per
a una nova actuació a
La Ponderosa.*

*Foto 85.
Actuació a La Ponderosa,
mostrant els balls mallorquins
als turistes durant
els mesos d'estiu.*

Creativitat i tradició

Si bé la contribució d'en Pedro al folklore mallorquí és innegable, la seva implicació va anar molt més enllà de l'escenari. Durant dècades, va ser un pilar fonamental en l'organització i la dinamització d'activitats culturals i festives de Lluçmajor. D'aquesta manera demostrava que la seva passió per la cultura i les tradicions també era una forma de servei a Lluçmajor.

Va ser amb aquest esperit que, l'any 1978, en Pedro va posar en marxa la cavalcada dels Reis Mags a s'Estanyol de Migjorn. Aquest esdeveniment va esdevenir una cita anual esperada per tothom, especialment pels més petits, que vivien amb il·lusió la màgia dels Reis gràcies a les carrosses decorades amb detall i imaginació. En Pedro va ser una peça clau en la creació de la cavalcada, ja que va ser responsable de dissenyar i confeccionar els vestits de Ses Majestats, els Reis Mags, així com la decoració de les carrosses, plenes de creativitat.

La seva implicació personal no es limitava només a la confecció dels vestits i la decoració. L'esdeveniment es va convertir en una gran festa col·lectiva en què veïns de s'Estanyol se sumaven a l'organització, ajudant a preparar les carrosses, a distribuir caramels i a garantir que cada detall fos perfecte. La cavalcada no només era una celebració de la tradició, sinó també un moment de convivència i unió per al poble.

També va tenir una participació destacada a la cavalcada de Lluçmajor, on aportava el seu estil personal amb carrosses que representaven escenes emblemàtiques de la vida tradicional mallorquina, i oferia un veritable espectacle de costums arrelats a l'illa. Una de les escenes més habituals era la de les matances, una tradició que marcava el ritme de la vida rural a Mallorca. Els participants, vestits amb la roba típica, es trobaven al voltant d'un foc, com si estiguessin immersos en una d'aquelles jornades d'hivern en què es preparaven per a les matances del porc. No només mostraven l'ambient de les antigues festes, sinó que, per fer la representació més interactiva, anaven repartint entre els espectadors llesques de pa amb sobrassada, un dels plats més característics de la cuina mallorquina. La gent que veia la cavalcada no només gaudia de l'espectacle visual, sinó que també podia tastar un trosset d'aquella Mallorca rural i autèntica que es representava amb tanta realitat. Al costat d'aquestes escenes campestres, també es podien veure madones mallorquines, representades com a dones de la pagesia que es dedicaven a la tasca de cardar, fer costura o treballar la llana, una altra de les activitats que durant segles va ser essencial a les cases mallorquines. Aquestes imatges de la dona treballadora, vinculada a les tasques del camp i a la cura de la casa, eren un homenatge al paper fonamental que les dones han tingut en la història de l'illa.

En una ocasió, durant una cavalcada, varen decidir incorporar-hi un ase per representar l'escena de la Verge Maria i sant Josep amb el nin. Per fer-ho, varen vestir un ballador de sant Josep i una balladora de Verge Maria. Com que els ases solen ser caparruts, l'amo de l'animal el va portar fins al Teatre Principal, el va deixar allà i, amb tota la confiança, va dir: «Ja el tornareu quan acabi». El ballador, pensant que seria més còmode que caminar fins al passeig, va decidir pujar a l'ase. Al principi tot anava bé, però quan varen arribar prop del cantó, l'animal va reconèixer el camí de tornada cap a casa. Sense esperar-ho, va arrencar a córrer al trot, amb el ballador —vestit de sant Josep— aferrant-se fort a les orelles de l'ase per no caure. L'animal, decidit i sense dubtar, no es va aturar fins a arribar al seu destí. Com podeu imaginar, l'ase no va participar en la cavalcada aquell any.

Aquestes imatges de les carrosses, tan plenes de vida i tradició, es varen convertir en uns dels moments més esperats de la cavalcada, i han quedat gravades en la memòria de tots aquells que varen tenir l'oportunitat de viure-la. Les carrosses no només representaven una tradició, sinó que també servien per transmetre una cultura, una història i una manera de viure que, tot i els canvis del temps, continua present en el cor de Mallorca.

Entre el 1983 i el 2001, l'agrupació va ser un dels participants habituals de la Rua Lluçmajorera: hi va donar un gran impuls i va contribuir de manera decisiva a la seva espectacularitat i el seu èxit. Any rere any, la seva dedicació es feia evident en la creació de disfresses, carrosses i coreografies, sempre innovadores i plenes de color. No només aportava idees, sinó que també confeccionava molts dels vestits, pensant en cada detall per donar vida a les seves creacions. A més, dissenyava l'escenografia i s'encarregava de coordinar la temàtica de les carrosses, fet que aportava una gran dosi d'imaginació i enginy a cada edició de la Rua.

Entre les disfresses i carrosses que va crear, hi havia temàtiques de tota mena: algunes inspirades en la fantasia i d'altres en tradicions i personatges populars.

En Pedro apostava per disfresses de gran format, pensades per donar més vistositat i espectacularitat a la Rua. Destaquen, per exemple, les corbates, les camises —amb les quals obtingueren el segon premi a la millor comparsa de Sa Rua de Palma l'any 1997, així com el primer i el segon premi a les millors comparses de les Festes de Primavera de Manacor l'any 1998—, els ravenets —en homenatge a aquest ingredient tan típic de la cuina mallorquina— i les ximbombes, símbol indiscutible de la música tradicional de l'illa.

També participaren en nombroses carrosses i comparses, amb espectacles únics que captivaven tant petits com grans. Una de les carrosses més emblemàtiques va ser la de Sissí Emperadriu, en la qual els participants duïen uns vestits espectaculars inspirats en la cort reial d'Àustria. Amb robes de luxe i coronetes brillants, varen transportar el públic a l'època imperial i varen captivar amb una elegància i majestuositat úniques. En la carrossa de Neptú, es varen recrear escenes marines plenes de colors i efectes visuals espectaculars. Algunes balladores es varen transformar en sirenes, amb els seus vestits lluent i moviments ondulants, mentre un ballador, dins una còpia de la copa de Neptú, representava el déu dels mars, el qual creava una atmosfera de llegenda mitològica. A la comparsa de David el Gnom, es varen utilitzar elements naturals i escenografies màgiques per recrear un món de fantasia, amb personatges que portaven a la realitat l'univers encantat d'aquesta famosa figura. Cada una d'aquestes carrosses no només brillava per la seva creativitat, sinó també per la gran tasca d'escenografia i la dedicació que en Pedro va posar en la seva creació.

També va recrear escenes de la vida mallorquina amb gran detall i una mica d'humor. Una de les seves creacions més recordades va ser la representació d'una típica habitació d'època, amb un llit antic i un personatge fent de malalt, mentre un gran quadre de Crist hi donava la benedicció. Però el que era una escena quotidiana es transformava en una situació còmica que arrencava rialles entre el públic. D'aquesta manera demostraven la seva habilitat per fusionar tradició i humor en les seves posades en escena.

En una ocasió, varen desfilat disfressats de Sor 600, recreant divertides escenes inspirades en la pel·lícula *Sor Citroën*, en què participava l'actriu Gracita Morales. Els participants —un capellà, dos policies locals i dues monges— dins del petit Seat 600 varen arrencar rialles entre el públic amb les seves ocurrencies i una posada en escena plena d'humor. La monja que conduïa el cotxe va ser el centre d'atenció, amb les seves maniobres còmiques al volant, mentre escenificava que el cotxe s'aturava i els policies havien de empènyer-lo. Però, en un moment determinat, el cotxe es va aturar de veritat davant el Bar Colón a la plaça. Un agent de la Policia Local, totalment sorprès per la situació, s'hi va apropar per veure què passava. Quan va veure que el cotxe realment no es posava en marxa, sense pensar-ho dues vegades va decidir implicar-s'hi i ajudar a retirar-lo. Aquesta escena d'humor i solidaritat espontània va provocar les rialles de tots els presents. Com tantes altres actuacions, aquesta va demostrar la capacitat d'en Pedro per fusionar cinema, cultura popular i espectacle, creant moments inoblidables a la Rua Lluçmajorera.

A més de l'espectacularitat dels vestits i les carrosses, en Pedro tenia una gran habilitat per coordinar

els participants i aconseguir que cada carrossa i cada comparsa oferís una posada en escena impecable. La música, els moviments i la complicitat entre els participants convertien cada desfilada en un espectacle digne de recordar. El seu esforç i el seu entusiasme varen fer de la Rua Lluçmajorera un esdeveniment emblemàtic, esperat per tothom i recordat amb estima pels qui varen tenir la sort de viure'l.

Durant la dècada dels vuitanta, amb la voluntat de donar visibilitat al folklore mallorquí, en Pedro va impulsar l'organització d'un festival folklòric que es va convertir en un referent cultural a Lluçmajor.

La seva organització implicava mesos de preparació, però per a en Pedro era una oportunitat inestimable per mostrar el ball mallorquí en tota la seva esplendor. Inicialment, el festival se celebrava al poliesportiu de Lluçmajor, però amb el temps es va traslladar al Teatre Recreatiu, un espai més acollidor i amb més cabuda per al festival.

Aquest esdeveniment reunia artistes locals i agrupacions d'altres pobles de Mallorca, i això creava un ambient de germanor i de promoció de la música i el folklore de l'illa. Figures destacades del panorama cultural lluçmajorer com Magdalena Servera, Antoni Cardell o Paquita Canyelles eren habituals en aquests festivals, les quals captivaven el públic amb les seves actuacions. L'esdeveniment donava vida a Lluçmajor, que es convertia en una cita esperada per tothom. Tots els membres de l'agrupació hi participaven amb molta il·lusió, ja que havien preparat els seus balls durant tot l'any a les classes setmanals. L'esforç i la dedicació es reflectien en cada actuació, i la perfecció amb què es preparaven es feia evident en el seu ball. Els nervis eren habituals, especialment entre els més petits. A més dels nins i nines que formaven part de l'agrupació, també hi havia un moment dedicat a les actuacions dels infants que aprenien ball mallorquí als col·legis Jafuda Cresques de Palma i Sant Bonaventura de Lluçmajor.

Sabien que les seves famílies serien al públic, disposades a aplaudir-los amb il·lusió i orgull, cosa que feia que l'emoció i l'expectació fossin encara més grans. Aquesta connexió amb el públic afegia una màgia especial als festivals, gràcies a la qual es creaven moments únics d'emoció i orgull per a tots els participants i les seves famílies.

Des de l'any 1983 fins al 2008, l'agrupació va col·laborar de manera desinteressada en la gran festa anual organitzada per l'Ajuntament de Lluçmajor per homenatjar les persones majors de setanta-cinc anys del municipi. Aquest esdeveniment, que amb els anys es va convertir en una cita esperada per

tots, tenia com a objectiu reconèixer la trajectòria de vida d'aquests veïns i veïnes. En la festa, que va tenir lloc en diferents espais del municipi, com el restaurant Gran Via, el restaurant Can Tia Taleca, el Teatre Principal i les Coves de Galdent, l'agrupació representava un paper fonamental perquè oferia una actuació de balls mallorquins, que es convertia en un dels moments més destacats de l'esdeveniment. La dansa no només omplia l'escenari d'alegria, sinó que també mantenia viva la tradició i transmetia el patrimoni cultural a les persones grans que havien estat part activa de la història del municipi. A més de les actuacions de ball, la festa comptava amb altres activitats musicals i un berenar per a tots els assistents, que es convertia en un espai de trobada i germanor. Un dels moments més emotius era l'entrega de plaques commemoratives a les persones majors de noranta anys que assistien a l'homenatge.

A més de la seva participació en aquesta gran festa, l'agrupació també va seguir mantenint el seu compromís amb les persones majors en altres iniciatives, com la jornada de portes obertes per les festes de Santa Càndida a la Residència de la Tercera Edat. En aquesta ocasió, l'agrupació oferia una petita però significativa mostra de balls mallorquins, un moment ple d'emoció que creava una connexió especial entre les generacions. Aquestes actuacions no només permetien als residents reviu records i sentir-se part activa de la cultura, sinó que també generaven espais d'alegria i complicitat entre els balladors i balladores i els padrins i padrines.

A través d'aquest compromís constant, l'agrupació reafirmava el seu paper com a portadora de la tradició, utilitzant la dansa com a vehicle per transmetre respecte, gratitud i record cap a aquells que han marcat la història de Lluçmajor.

Des del 2007 fins al 2019, l'agrupació va organitzar una gran varietat d'activitats per promoure la cultura popular i tradicional de Mallorca. A través de presentacions de llibres, cicles de conferències i xerrades divulgatives, l'agrupació va aconseguir fer una important aportació a la vida cultural de Lluçmajor, gràcies a la qual va atreure no només el públic local, sinó també visitants de fora del municipi interessats a conèixer i aprofundir en les tradicions mallorquines. Aquestes activitats, amb un caràcter eminentment divulgatiu, es varen adreçar tant a estudiants universitaris com a persones amb un interès per la cultura popular de les Illes Balears. Durant aquest període, es varen dur a terme diversos cicles de conferències amb l'objectiu de divulgar i apropar els aspectes més representatius de la cultura popular i tradicional de Mallorca. Els temes tractats varen ser molt variats i varen incloure les glosses, les llegendes mallorquines, les danses rituals, les rondalles, la cuina tradicional, els

gegants festius, l'evolució de la música popular, les cançons d'amor i sexe del camp de Mallorca i els jocs i esports tradicionals. Entre els ponents més destacats es trobaven noms reconeguts com Felip Munar, Tomàs Vibot, Francesc Vallcaneras, Josep Antoni Grimalt Gomila, Pau Tomàs Ramis, Miquela Lladó, Gabriel Janer Manila i Gaspar Valero, que varen oferir un coneixement profund i enriquidor sobre la nostra cultura. Les conferències es varen completar amb col·loquis interactius en els quals els assistents podien intervenir i aportar les seves pròpies reflexions, creant així un espai viu d'intercanvi cultural i aprenentatge compartit.

A més de les conferències, l'agrupació va organitzar una sèrie de presentacions de llibres que varen enriquir encara més el panorama cultural de la zona. Alguns dels títols més destacats inclouen *Les possessions de Mallorca* i *L'ensaïmada: l'espiral de plaer*, de Tomàs Vibot; *Jo vull ser glosador*, de Felip Munar, i *Els formatges tradicionals de les Illes Balears*, de Llorenç Payeras i Jaume Falconer.

Aquestes activitats varen atraure molts lectors i estudiosos interessats en la història i les tradicions de les Illes Balears. També es varen celebrar vetllades a l'aire lliure al Claustre de Sant Bonaventura, amb la participació de figures destacades com Climent Ramis, físic i meteoròleg Ilucmajorer; Caterina Valriu, filòloga i escriptora, i Lluç Mas, membre de l'Institut Mallorquí de Ciències de l'Espai. Aquestes vetllades varen oferir un espai únic per aprofundir en temes tant culturals com científics, i sens dubte varen contribuir a la difusió del coneixement i la reflexió col·lectiva. A més, per als més petits, l'agrupació va organitzar activitats infantils com contades de rondalles, espectacles de titelles i tallers de glosat, amb la finalitat d'involucrar-los des de ben joves en el coneixement i l'estima per les tradicions mallorquines. Tots aquests esdeveniments varen esdevenir una cita imprescindible per a aquells interessats a conèixer a fons les arrels culturals de les nostres illes.

Foto 86. Els vestits i les carrosses de la cavalcada dels Reis Mags a s'Estanyol portaven molta il·lusió als més petits.

Foto 87. Carrossa amb la representació d'un forn de llenya per coure coques de patata, part de la cavalcada dels Reis Mags.

Foto 88. Carrossa que representava les matances, en què repartien llesques de pa amb sobrassada als espectadors.

Foto 89.

Disfresses hawaianes plenes de color i alegria, que aportaven frescor i diversió a la Rua.

Foto 90.

Disfresses de gran format amb corbates acolorides, una de les creacions més espectaculars d'en Pedro per a la Rua, que aportava vistositat i originalitat a la comparsa.

Foto 91.
*Recreació humorística
d'una habitació d'època,
combinant tradició i
comicitat en l'escena.*

Foto 92.
*Escena còmica inspirada
en Sor Citroën,
amb el Seat 600.*

Foto 93.

Cartell d'una de les actuacions del festival folklòric impulsat per en Pedro, una cita que es va convertir en un referent cultural per a Lluçmajor.

Foto 94.

Una de les actuacions del festival folklòric celebrat al poliesportiu de Lluçmajor, amb l'agrupació mostrant la riquesa dels balls tradicionals mallorquins.

Foto 95.

L'escenari del Teatre Recreatiu ple de balladors de totes les edats, fruit de moltes hores d'assaig i dedicació per mantenir viu el folklore mallorquí a Lluçmajor.

Foto 96.

En Pedro amb la seva família —na Maria i dos dels tres fills— al Teatre Recreatiu, un moment ple d'orgull i emoció en un dels festivals folklòrics que varen marcar la cultura de Lluçmajor d'aquells anys.

Foto 97. Moment de l'actuació de l'agrupació a les Coves de Galdent, acompanyant les persones majors del municipi durant l'homenatge anual organitzat per l'Ajuntament de Llucmajor.

Foto 98. La participació de l'agrupació a la Residència és una mostra de respecte i estima cap a les persones majors, que gaudeixen de la cultura i la música tradicional.

Foto 99. Els balladors de l'agrupació portant alegria amb un fragment de ball mallorquí durant la jornada de portes obertes a la Residència de la Tercera Edat.

*Foto 100.
Na Miquela Lladó, entre
altres, durant una de les
conferències dedicades a la
cultura popular mallorquina,
en el marc dels cicles
organitzats per l'agrupació.*

*Foto 101.
Tomàs Vibot amb el llibre
L'ensaimada: l'espiral de plaer,
en una presentació que comptà
amb la col·laboració de la
Patisserie Ramis.*

La devoció per Santa Càndida

Hi ha moments en la vida d'una persona que marquen una fita, instants que romanen gravats en la memòria col·lectiva d'un poble. Per a en Pedro, un d'aquests moments fou l'inici de l'ofrena floral a santa Càndida, un esdeveniment que va néixer del seu amor per Lluçmajor, de la seva devoció profunda i de la voluntat indestructible de mantenir vives les tradicions.

En Pedro i na Maria varen fer amistat amb el bateria de l'orquestra de la sala de festes El Jardín de Bo-hío, on assistien cada vespre a les actuacions de ball mallorquí. Aquesta relació d'amistat va ser la que els va portar a rebre una invitació per viatjar a València durant les Falles. A part de gaudir de les festes i veure les diferents falles, aprofitaven els viatges per assistir a l'ofrena floral a la Verge dels Desemparrats de València, una tradició que els va impressionar profundament. Sempre atent a la preservació de les tradicions, en Pedro va comentar a la seva dona, na Maria, que seria una bona idea organitzar una ofrena floral a santa Càndida durant la missa, ja que aquesta festivitat, amb els anys, estava perdent participació.

Va ser així com, l'any 1984, després de llargues converses amb el rector mossèn Bartomeu Fons i amb el batle Miquel Clar, en Pedro va adonar-se de la necessitat de donar un nou impuls a la festivitat en honor de la patrona del poble, inspirat per la seva visita a l'ofrena valenciana. Tot i que la missa continuava sent el cor de la celebració, era evident que calia involucrar més gent i organitzar un acte més col·lectiu. Així va néixer la idea d'una ofrena floral durant la missa, un acte de devoció i respecte cap a santa Càndida, que va ser ben acollida i va marcar un abans i un després en la festivitat.

Des del primer moment, en Pedro es va bolcar de ple per convertir aquest esdeveniment en una experiència realment inoblidable. Amb una meticulositat admirable, va cuidar cada detall: des de l'organització del recorregut —que partia de la placeta del convent de Sant Bonaventura i passava per la plaça, on s'afegien les autoritats municipals, fins a arribar a la parròquia— fins a la coordinació de les agrupacions folklòriques, els cavallets cotoners, els gegants i la banda de música. La plaça de Sant Bonaventura esdevenia el punt de partida d'una processó plena de color, música i alegria, que avançava fins a la parròquia, on culminava amb una emotiva ofrena floral i d'aliments.

Però en Pedro no es va limitar a l'organització; ell mateix en va ser l'ànima. Amb les seves pròpies mans i aportant recursos econòmics propis, va treballar en la creació d'una escultura de la patrona. En va modelar el cap i les mans amb gran dedicació, mentre que el cos es construïa a partir d'una armadura

de fusta. També en dissenyà la vestimenta, cuidant cada detall per tal que tot el conjunt fos digne del respecte i la devoció que el poble professava a la seva patrona.

A més de l'ofrena, durant la missa es realitza el ball de l'Oferta, un moment carregat d'emoció i solemnitat en què la música i la dansa esdevenen una pregària viva, una ofrena de tradició i cultura dedicada a santa Càndida. Un cop finalitzada la celebració, a la plaça, davant l'ajuntament, les agrupacions participants ofereixen una breu però sentida mostra de balls mallorquins, que posa punt final a una jornada plena de devoció.

Els anys han passat, i encara que l'ofrena floral a santa Càndida continua sent un acte significatiu, la participació ha anat variant al llarg del temps. Tot i que no són multituds les persones que s'hi sumen, els qui hi participen ho fan amb devoció i compromís, mantenint viu l'esperit d'aquella iniciativa que en Pedro va impulsar.

Ell sempre diu que les tradicions només perduren si es viuen amb emoció i si es comparteixen amb la gent que les estima. I així ha estat. Avui, quaranta-un anys després, l'ofrena floral a santa Càndida no és només un acte de festa patronal, sinó un llegat de vida, un testimoni d'una passió i d'una fe que han aconseguit unir un poble al voltant de la seva patrona.

Foto 102. Fragment del programa de l'ofrena floral durant la festivitat de Santa Cànida, que va aportar un nou impuls i va fer l'acte més participatiu i viu.

*Foto 103.
Els més petits participen
amb molta il·lusió en aquest
dia de festa.*

*Foto 104.
Un moment del recorregut
pels carrers amb les agrupacions,
els xeremiers, la banda i
els gegants, omplint el poble
d'alegria i festa.*

Foto 105.
Les flors són les protagonistes
de l'ofrena, juntament amb les
paneres amb aliments.

Foto 106.
Moment de l'ofrena floral
a santa Càndida, un acte en
honor de la patrona
de Llucmajor.

Foto 107. Amb motiu del 40è aniversari de l'inici de l'ofrena floral, en Pedro confecciona un nou vestit per a santa Càndida.

*Foto 108.
El ball de l'Oferta,
un moment solemne
durant la missa en honor
de santa Càndida.*

*Foto 109.
Les diferents agrupacions
folklòriques ofereixen una
mostra de balls mallorquins da-
vant l'ajuntament,
tancant una jornada plena
de tradició i devoció.*

El llegat cultural

La vida d'en Pedro Antich Pons és, sens dubte, un testimoni viu de com una passió pot convertir-se en llegat. La seva dedicació incansable al ball mallorquí ha deixat una empremta inesborrable a Lluçmajor i ha contribuït decisivament a preservar una part essencial de la nostra cultura.

Des del moment que va començar a ensenyar ball mallorquí a ca seva, al carrer d'en Batlet, en Pedro va comprendre la importància de formar nous balladors per mantenir viva la tradició. Amb una entrega que ja dura més de seixanta-cinc anys, ha impartit classes a infants, joves i adults, transmetent no només la tècnica del ball sinó també valors com el respecte, la disciplina i l'amor per Mallorca.

El primer grup d'alumnes esdevingué la llavor de l'agrupació Aires des Pla Lluçmajorer. Gràcies a la seva tasca, desenes de persones han pogut connectar amb les seves arrels. Moltes, contagiades per l'entusiasme d'en Pedro, han continuat vinculades al món del ball mallorquí i s'han convertit també en transmissores d'aquest valuós llegat. Aquest esperit de continuïtat s'ha consolidat, especialment dins la seva pròpia família: els seus tres fills –en Francisco, na Maria i na Margalida– varen créixer entre balls i instruments tradicionals, i avui dia alguns dels seus nets també segueixen els seus passos dins l'agrupació. Així mantenien viva aquesta herència cultural.

Aires des Pla Lluçmajorer, agrupació que ell va fundar amb l'objectiu de preservar i promoure el folklore, es va convertir en un pilar cultural de la nostra ciutat. A través de les seves actuacions, han mostrat la riquesa del ball mallorquí tant a casa nostra com més enllà de l'illa de Mallorca. En Pedro ha defensat sempre un estil estructurat i clar de ball, fugint de la improvisació del ball de bot i apostant per unes coreografies definides, que han facilitat la transmissió precisa de les passes, les figures i l'esperit tradicional.

La seva feina no ha passat desapercebuda. L'Ajuntament de Lluçmajor li ha reconegut la tasca amb dues de les distincions més importants del municipi. El 9 d'agost de 2009, en un acte celebrat al Claustre de Sant Bonaventura, en Pedro i na Maria reberen de mans del batle Joan Jaume Mulet l'estàtua del rei Jaume III com a símbol de gratitud per la seva contribució excepcional a Lluçmajor. Aquesta distinció, establerta pel Reglament de concessió d'honors i distincions de l'Ajuntament de Lluçmajor (BOIB 124, de 18 d'agost de 2015), es regula pels articles 22 a 24, que especifiquen els requisits per atorgar l'estàtua del rei Jaume III a persones físiques o entitats que, a través de la seva tasca cultural, esportiva, econòmica, social o d'altres àmbits, hagin contribuït de manera destacada al benestar i al progrés del poble de Lluçmajor.

El 24 de maig de 2019, en Pedro va rebre també l'Espigolera, lliurada pel batle Éric Jareño Cifuentes, com a agraïment a les seves contribucions excepcionals que han enfortit la identitat local i han deixat una empremta que transcendeix les fronteres de Lluçmajor. Aquesta distinció, també establerta pel Reglament de concessió d'honors i distincions de l'Ajuntament (BOIB 124, de 18 d'agost de 2015), es fonamenta en els articles 10 a 13, que estableixen els requisits per atorgar l'Espigolera a persones o entitats que, amb les seves accions, hagin generat un impacte positiu i beneficis per al municipi, o que hagin assolit mèrits excepcionals amb ressonància més enllà de la nostra localitat. I dos anys abans, el 8 d'octubre de 2017, els Geganters de Lluçmajor li retien un petit homenatge per la seva tasca com a preservador i difusor de la nostra tradició.

Amb motiu del 60è aniversari de l'agrupació, es va celebrar un acte molt especial al Claustre de Sant Bonaventura: un homenatge sentit i merescut a en Pedro Antich. Aquella vetlada va reunir persones que actualment formen part de l'agrupació, així com antics membres que havien compartit escenaris i vivències al llarg de sis dècades. Tots ells, amb emoció i estima, varen voler retre-li un reconeixement públic, ja fos participant a les actuacions, col·laborant amb l'organització o simplement formant part de la festa amb la seva presència.

L'acte, ple de música, emoció i simbolisme, va comptar també amb la participació dels Xeremiers de sa Marina, dels Geganters de Lluçmajor i d'altres col·lectius que formen part del teixit cultural del nostre poble. A més, diverses personalitats vinculades a la cultura, tant de l'àmbit local com autonòmic, es varen voler sumar a l'homenatge a través de vídeos d'agraïment. Entre ells, destacaren els lluçmajorers Miquel Sbert, Montserrat Pons, Joan Laínez i Pau Tomàs, així com figures destacades de les Illes Balears com el grup Música Nostra o l'expresidenta del Govern, Francina Armengol.

L'emoció arribà encara més enfora: també els directors de l'agrupació folklòrica alemanya, amb qui Aires des Pla Lluçmajorer ha compartit escenaris internacionals, enviaren les seves paraules d'admiració i afecte per en Pedro. Tots aquests gestos varen posar de manifest l'abast i la importància de la seva trajectòria, no només per al nostre poble sinó també com a ambaixador cultural de Mallorca arreu del món.

Però la seva veritable herència no es mesura en estàtues ni en diplomes. El seu llegat viu en cada ballador que s'ha format amb ell, en cada acord de música tradicional que sona durant una actuació, i en cada passa que fan avui els seus nets, prenent amb il·lusió el relleu d'aquesta gran responsabilitat

cultural. Gràcies al suport de la seva família, i amb l'empenta de totes les persones que han format part d'aquesta història durant més de mig segle, en Pedro ha pogut construir una gran família dins Aires des Pla Lluçmajorer.

El seu èxit prové, sobretot, d'això: d'haver creat un grup de gent de Lluçmajor amable, honesta i compromesa, sempre disposada a fer feina per la cultura. Per això avui vull donar les gràcies, de tot cor, a tots els que heu format i formau part d'aquesta gran família.

Avui, mentre donam inici a les Fires i retem homenatge a sant Miquel, el nostre patró, també volem reconèixer l'obra d'un home que ha fet tant per mantenir viva la nostra cultura. El seu mestratge ens ha deixat una empremta profunda, i la seva influència continuarà present mentre hi hagi algú que balli, toqui o canti amb el cor mallorquí ben obert.

Acab aquest pregó amb les paraules que en Pedro sempre fa servir per tancar les actuacions de l'agrupació:

Agrupació Aires des Pla
del poble de Lluçmajor
els molts d'anys us vol donar
i si aquest no compta, millor.

Molts d'anys, bones fires i bona fermança.

Foto 110.

En Pedro amb na Margalida Mengod, una de les primeres alumnes, durant els inicis de les classes de ball mallorquí. Una imatge que reflecteix la dedicació que ha mantingut al llarg de més de seixanta-cinc anys.

Foto 111.

En Pedro i na Maria, amb l'Espigolera, un reconeixement a la seva dedicació per mantenir vives les tradicions de Lluçmajor.

Foto 112. Acte amb motiu del 60è aniversari de l'agrupació Aires des Pla Llucmajorer.

Foto 113. Actuació de ball mallorquí en l'acte amb motiu del 60è aniversari de l'agrupació.

Foto 114. Acte amb motiu del 60è aniversari de l'agrupació, amb la presència de membres antics i actuals.

Fonts consultades i procedència de les fotografies

Fonts bibliogràfiques

- Acte de celebració dels seixanta anys d'Aires des Pla Lluçmajorer (1959-2019). (2019). *Lluçmajor de Pinte en Ample* (423), 16-17.
- Amorós Puig, M. (2009). 50è aniversari d'Aires des Pla Lluçmajorer. Activitats culturals previstes. *Lluçmajor de Pinte en Ample* (341), 34-35.
- Amorós Puig, M. (2020). Sis dècades de l'agrupació folklòrica Aires des Pla Lluçmajorer. En *IV Jornades d'Estudis Locals de Lluçmajor. Art Lluçmajorer I: Música, dansa i cultura popular*, 37-59. Ajuntament de Lluçmajor.
- Barceló, I., i Monserrat, A. (2019). Temps passat: Aires des Pla Lluçmajorer. *Lluçmajor de Pinte en Ample* (424), 26-27.
- Julià, C. (1988). El grup Aires d'es Pla. *Lluçmajor de Pinte en Ample* (76), 12-13.
- Sbert, T. (1983). Cada quinzena un personaje: Pedro Antich Pons. Nos contesta a las 40 preguntas. *Sa Veu de Lluçmajor* (35), 14-15.

Fonts documentals

- Acta de la sessió del Ple de l'Ajuntament de Lluçmajor núm. 08/2019. Data: 24 de maig de 2019: Concessió de l'Espigolera.
- Ajuntament de Lluçmajor. Regidoria de Cultura. Programes de festes 1960-2024.
- Arxiu de la família Antich-Ferrer. Programes de festes i cartells 1960-2024.

Procedència de les fotografies

- Foto 6: Martín, M. (2010). *L'Abans: recull gràfic de Lluçmajor 1875-1970*. Efadós Editorial, p. 74
- Fotos 37, 41 i 112: Coloma Julià
- Foto 38: Francisca Maria Tur
- Fotos 58, 99, 106, 108 i 111: Emilio Puga
- Foto 113: Constantino Nieto
- Foto 114: Sergi Navas
- La resta de fotografies: arxiu família Antich-Ferrer

Ajuntament de **Lluçmajor**

